

TÜSİAD



ihracat raporu

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

İHRACAT RAPORU

İSTANBUL

15 AĞUSTOS 1981

(Yayın No: TÜSİAD-T/81.9.71)

Cumhuriyet cad. Dörtler Apt. No:18/1 Elmadağ/Istanbul, Tel: 46 24 12
1 Kasım 1981'den itibaren:

Cumhuriyet cad. Ferah Apt. No: 233 Elmadağ/Istanbul, Tel: 46 24 12

TÜSİAD (Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği) 1974 yılından buyana Türk ekonomisindeki gelişmeleri devamlı olarak izlemekte, önem ve özelliklerine göre sektör yayınları yayınlamaktadır.

TÜSİAD'a üye sanayicilerin ve işadamlarının ilgi ve katkılarıyla sürdürülen bu araştırma ve yayın faaliyeti, imkân ölçüsünde geniş bir çevreye duyurulmaktadır.

Bu çalışmalar öncelikle TÜSİAD üyelerine ve aholere gönderilmekte, kalan kısım ilgili duyanlara dağıtılmaktadır.

Çalışmalar "kaynak gösterilerek" kısmen veya tamamen kullanılabilir, çoğaltılabilir.

Çalışmalardaki rakam ve bilgiler TÜSİAD Araştırma Grubu tarafından genellikle ana kaynaklardan derlenmektedir. Bu rakam ve bilgilerin bir kısmı yayınlanmamış ve doğrulanmamış olabilir.

TÜSİAD Araştırma Grubu, bu çalışmalarda yer alan bilgilerin en doğru bilgiler olması için gereken çabayı göstermiştir. Fakat değerlemede bunların "kesin" bilgiler olmadığı dikkate alınmalıdır.

İhracat Raporunun hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar DPT, TÜD, DİE, İGEME, Bakanlıklar, ANKA, İKA yayınlarıdır.

Bu rapor E.İhsan Özöl, Gülgün Gürkan, Nilgün Demirtaş'tan kurulu TÜSİAD Araştırma Grubunca hazırlanmıştır.

Raporu yayına Leyla Dinçmen ve Günay Erler hazırlamıştır.

İstanbul, 15 Ağustos 1981

İHRACAT RAPORU

ÖZET VE SONUÇ

I

GİRİŞ

III

BÖLÜM I

İHRACATLA İLGİLİ KURULUŞLAR, UYGULAMALAR

1

1. Kuruluşlar

1

2. İhracatçı Olmanın Bürokrasisi

8

3. İhraç Malları ile İlgili Bürokrasi

10

4. İhracattan Alınan Primler

13

BÖLÜM II

İHRACATI TESPİK TEDBİRLERİ

19

1. Yasal Dayanaklar

19

2. Tesvik Sisteminin Mekanizması

20

2.1. İhracatta Vergi Tesvikleri

20

2.1.1. İhracatta Vergi İadesi

21

2.1.2. Vergi, Resim ve Harç İstisnaları

25

veya Muafiyetleri

25

2.1.2.1. Vergi, Resim ve Harç

25

İstisnaları

25

2.1.2.2. İhracatta İlgili Diğer

26

Yasal Tesvikler

26

2.1.2.3. Yatırım Kredilerinde

26

Vergi, Resim ve Harç

28

İstisnaları

28

2.2. İhracatı Tesvik Eden Kredi Uygulamaları

29

2.3. Gümrükle İlgili İhracat Tesvik Tedbirleri

33

2.4. Dövizle İlgili Kolaylıklar

33

2.5. Özelilik Arzeden Diğer Tesvikler

35

2.6. Orman Ürünleri İhracatının Tesviki

37

BÖLÜM III

BUGÜNKÜ TESVİK UYGULAMASI SONUÇLARI

38

1. Uygulama Sonuçları

38

2. Bugünkü Sistemin Değerlendirilmesi

44

BÖLÜM IV

TESVİK SİSTEMİNİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÖNERİLER

45

1. İhracatçı Olmak Serbest Bırakılmalıdır.

48

2. İhraç Mallarında Ruhsata Gerek Yoktur.

48

3. İhracattan Alınan Primler Kaldırılmalıdır.

48

49	4. Vergi İadesi Rakip Ülkelerdeki Subvansiyon Oran-
49	larının Kapsayacak Bir Yapıya Kavuşturulmalıdır
49	5. Döviz Borsası Kurulmalıdır
49	6. İhracat Kredileri Bugün İçin Yeterli Değildir.
49	Daha Rasyonel Uygulama Ve Uzmanlaşma İçin Banka
49	7. İhracat İşlerinde Tek Bakanlık Yetkili Olmalıdır
50	8. İhracat Araştırmaları Yetersizdir
50	9. Tam Yetkili Bir Türk Organizasyonu Veya Ofisi
51	Kurulmalıdır.
52	10. Kambiyo Ve Dış Ticaret Formaliteleri Basitleşti-
52	rilmelidir
52	11. Serbest İhracat Bölgeleri Kurulması Cabuklaştırıl-
52	malıdır
52	12. İhracat Sigortası Bütün Kapsamıyla Acele İndas
53	Edilmelidir
53	13. Türkiye İhracat İçin Dış Alıcılara Kredi Vermeğe
53	Başlamalıdır
53	14. Türkiye Dış Yardım Vermeğe Hazırlanmalıdır
54	15. Kamu Ve Özel Sektörün Katıldığı Devamlı Bir İhra-
54	cat Konseyi Kurulmalıdır

Ö Z E T V E S O N U Ğ

TÜSİAD, 25 Ocak kararları ile başlayan Türkiye'nin dışı açılma sürecinde kritik bir rolü olması nedeniyle, bugünkü ihracat yasal uygulamaları ve formalitelerinin değerlendirilme amacı ile bu incelemeyi yapmıştır. Bugünkü ihracat sistemi son şekli ile kırk yamalı bir boğayı andırmakta ve modern bir sistem görünümünden uzak bulunmaktadır. Halen, ihracatla ilgili resmi kurulus ilgili olup, konuyu düzenleyen 13 yasa, 20'yi geçen kararname ve tebliğ bulunmaktadır, ihracatçı belgesi almak, aylara bağlı formalitelerin sonuçlandırılmasını gerektirmektedir. ihracattan alınan primler (vergiler) 25 Ocaktan bu yana 15 defa değişikliğe uğramıştır.

Ihracatı teşvik mevzuatı 25 Ocak 1980'den bu yana 20'ye yakın taddil görmüştür. İhraç mallarının 48 tanesi ilgili Bakanlıktan izin alınması gerekmektedir, 29 tanesinin ihracat ise yasaklanmıştır bulunmaktadur. İhracat en kaliteli malları en ucuz satma şavasıdır. Biz kendi ihracatımızı daha bu yarışa başlamadan yorar, yıpratır, usandırırız. İhracat olimpiyatlarına hiç bir girişimciyi gönderemeyiz.

Türk ihracatçılarının, rakip ülkeler ihracatçılarının yararlandıkları bütün avantajlardan tamamen yararlanırlması zamanı çoktan gelmiş ve geçmektedir.

Dünya ekonomisinin bugünkü koşullarında ihracat müsterinin ayağına giderek malını satma sanatı, haline gelmiştir. Bu açıdan, ihracat konusunda bütün sistemi ekonomi, yönetim, pazarlama bilimlerini ağırsından süratle çağdaş hale getirmek zorundayız. 25 Ocak 1980'den günümüze kadar yapılan lehte değişiklikler önemli olmakla beraber yeterli değildir. TÜSİAD önerileri aşağıda özetlenmiştir:

1. İhracatçı olmak serbest bırakılmaktadır.
2. İhraç mallarında ruhsata gerek yoktur.
3. İhracattan alınan primler kaldırılmaktadır.
4. Vergi tedest rakip ülkelerdeki subvansiyon oranlarının kapsayacak bir yapıya kavuşturulmaktadır.
5. Döviz borsası kurulmaktadır.

6. İhracat kredileri bugün için yeterli değildir. Daha rasyonel uygulama ve uzmanlaşma için banka kurulmalıdır.
7. İhracat işlerinde tek bakanlık yetkili olmalıdır.
8. İhracat araştırmaları yetersizdir.
9. Tam yetkili bir türk organizasyonu veya ofisi kurulmalıdır.
10. Kambiyo ve dış ticaret formaliteleri basitleştirilmelidir.
11. Serbest ihracat bölgeleri kurulması gabuklaştırılmalıdır.
12. İhracat sigortası bütün kapsamlıya acele ihdas edilmelidir.
13. Türkiye İhracat için dış alıcılara kredi vermeğe başlamalıdır.
14. Türkiye dış yardım vermeğe hazırlanmalıdır.
15. Kamu ve özel sektörün katıldığı devamlı bir ihracat konseyi kurulmalıdır.

Ülkemizdeki kapital bir ekonomi düzeninin sürdürülmesi olayında, bugün ne kadar en büyük sıkıntıyı kuşkusuz ihracatçı girişimciler çekmiş-
tir. Uzun yıllar merkezden yönetilen dış ticaret ve döviz politikası-
ları ile piyasada serbest fiyat oluşması devamlı surette önlenmiş
ve ülkemiz girişimcileri serbest piyasanın etkin, otomatik ve hızlı
karakar alma avantajlarından yararlanamamışlardır. Dış pazar olanak-
larını değerlendirip hızla hareket eden, hergün değişen dünya ko-
şullarına göre üretim ve satışlarını düzenleyebilen modern bir gi-
rişimci grubu yerine asgari 5 - 6 merkezden nesrolunan karar ve
tebliğlerin yaratıldığı kompleks işlemler arasında dışarı mal satma-
va çalışın, girişimleri için sayısız Ankara seyahatleri ve yüksek
memur temassatı Japan Yeni ve ani hüküm değişiklikleri nedeniyle -
"Sui generis" bir girişimci grubu ortaya çıkmıştır.

Bilinildiği gibi serbest piyasa, gelişkin ve enerjik olan girişimciyi
otomatik olarak ve derhal ödüllendirir, bürokratik düzenlemelerde ise
ödüllerinin imzalarını bağlar.
Hiçbir ekonomik konuda, ihracatta olduğu gibi, ihracatçının çıkart-
tığı ükenti çıkartları aynı ve eş anlamı değildir. İğ ve dış piya-
sa ihracatçıyı ödüllendirdiği zaman otomatik olarak o ükenti bütün
yurttaşları ile birlikte ödüllendirmektedir. Örneğin, ihracatçı iyi gi-
den bir ülkede ithalat da kolay yapılır, yatırım ve sanayi kolayca
büyüme olanağı bulur, vatandaşlar artan üretim ve tüketimden ve
genişleyen ithalat olanaklarından toptan yararlanırlar. İhracat
ve ihracatçıyı iyi geliştirmiş bir ülkede vatandaşın ithalata bağ-
lı olan bir basit günlük ihtiyaçlarını karşılaması daha kolaylaşır.

İhracat konusunun kamu ve özel mülkiyetle organik bir ilişkiyi de
yoktur. Üreticiler ve tüketiciler serbest oldukları bir piyasa
düzeni içinde, mülkiyet kime ait olursa olsun, bütün girişimciler
birlikte serbest rekabet, fiyatlarını ve ihracatı oluşturmalar.

Verimli gelişkin KİT'lerin piyasası ekonomisi düzenli içinde iyi bir
ihracatçı olmaları her zaman mümkündür.

Devlet, serbest piyasa sisteminin geliştirecek müdahaleler yerine
onu engelleyen eylemler yapmaktaki ısrar ederse piyasası çökmeğe ka-
maz kamu hayatı da ekonomik bir krize sürüklenir. Bu durumda üretim
düşeceğinden ülkede gelir dağılımı ve işsizlik sosyal bunalmalara
neden olacak kadar bozulabilir. Türkiye mazide ekonomi bilimi uygu-
layıcılarından çok dersler alabileceği açıktır fakat zengin bir dene-
yimden geçmiş bulunmaktadırlar.

Bu raporda 24 Ocak 1980'de başlayan Yeni ekonomi politikasını yukarı-
da açıklanan dışa açılma sürecinin ne derece etkilileyeceğini tar-
tışacağız ve gelecekte alınmasında yarar görülen Yeni önlemlere de-
ğineceğiz.

BÖLÜM I

İHRACATLA İLGİLİ KURULUŞLAR VE

UYGULAMALAR

1) KURULUŞLAR

İhracat, bir mal veya hizmetin ülkede üretiminden dış ülkedeki alıcılara gönderilmesi ve bedelinin Türk bankalarına gelmesi ve ihracatçıya ödemesi aşamaları olarak ele alınırsa ülkemizde ihracatla ilgili kuruluşları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Kuruluşİlgili Bilgisi

Tesvikleri saptama ve uygulama

- Devlet Planlama Teşkilatı

Koordinasyon

Tesvik ve Uygulama Dairesi

İhracattan alınacak primlerin

Para ve Kredi Kurulu

saptanması

- Sanayi Bakanlığı

Genel olarak KİT yatırımları ve özellikle seker ihracatı.

- Ticaret Bakanlığı

İhraç mallarının satış şekilleri, vergi tadelatı.

- Maliye Bakanlığı

Dövizlerin ödeme şekilleri

- Gümrük ve Tekel Bakanlığı

Mallların sevk esasları, gay ihracatı

- TC Merkez Bankası

İhracat kredileri, dövizlerin tahsisatı.

- İ G E M E

İhracatı geliştirme tedbirleri

- İhracatçı Birlikleri

Fiyat tesvilleri

- Ticaret Odaları

İhracatçı belgelerinin verilmesi ile ilgili işler, menşe belgelerinin verilmesi v.s.

Kuruluşİlgilı Bilgiler

- Orman Bakanlığı
- Tarım Bakanlığı (TMO)
- Standartlar Enstitüsü
- Bankalar
- İhraç Karşılığı dövizlerin öden-
mesinin sağlanması
- Hububat İhracat ve İthalatı
- Standartların saptanması
- İhraç Karşılığı dövizlerin öden-
mesinin sağlanması

Devlet Planlama Teşkilatı

TUD, Koordinasyon Kurulu ve Para Kredi Kurulu vasıtasıyla aşağıda yazılı görevleri ifa etmektedir.

a) Başbakanlık Teşvik ve Uygulama Dairesi (TUD)

25.1.1980 tarihinde Kadir Ticaret Bakanlığı ve kısmen Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütölmekte olan İhracatı teşvik tedbirlerinin yönetimi, 14.1.1980 tarihli Cumhurbaskanlığı tezkere ile Başbakanlığına bağılı olarak kurulan Başbakanlık Teşvik ve Uygulama Dairesine (TUD) bırakılmıştır. Daha sonra Başbakanlıktan yapılan bir açıklama ile TUD'un Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına (DPT) yönetileceğı belirtilmiştir. Daha 1980 Şubatının ilk haftasında yeni şekliyle çalışmaya başlamıştır. TUD'un kuruluş amacı: Teşvik tedbirlerini bir merkezden yönetmek, gerekli koordinasyonu ve gabukluğu sağla-
maktır.

TUD kendi içinde 4 ayrı daireden meydana gelmiştir:

- 1) Yatırımları değerlendirme şubesi
- 2) Yatırımları izleme şubesi
- 3) İhracatı teşvikle ilgili projeleri değerlendirmeye şubesi
- 4) İhracatı izleme şubesi

b) Koordinasyon Kurulu

24.1.1980 gün ve 8/166 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile teşvik olunan kurul diğer görevleri yanında İhracat rejiminin ve kota-
ların düzenlenmesi ile ilgili esasları tesbit etmek ve dış eko-
nomik ilişkilerde koordinasyonu sağlamaya görevlidir.

c) Para Kredi Kurulu

24.1.1980 gün ve 8/166 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararının B/1 maddesi ile kurulan kurul, diğer görevleri yanında finansman-
güçlüklerinin giderilmesini temin etmek ve ödemeler dengesin-
deki gelişmeleri takip ederek gerekli tedbirleri almakla görev-
lidir.

Sanayi Bakanliğı

25 Ocak Kararları Tesvik ve Uygulama Dairesi Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından alınarak DPT içinde kurulan Tesvik ve Uygulama Dairesine bağlandıktan bu bakanlık halen sadece ihracata dönük sanayi yatırımlarının genel yönlendirilmesi ile görevlidir.

Ticaret Bakanliğı

3614 sayılı Kanunun 7. maddesine göre:

--Dis ticaret ilişkilerini geliştirme tedbirlerini hazırlamak ve uygulamak,

--Sergi ve fuarları teşvik etmek,

--Yurt dışındaki Türk ticaret adamlarıyla ilgilenmek;

Ticarette taşışın menî ve ihracatın murakabesi hakkında 1705 sayılı 15.6.1936 tarihli Kanuna göre:

--Ihracat ruhsatnameleri vermek,

--Ihracat birlikleri kurmak,

bu bakanlığın görevleri arasındadır.

Dis Ticaret Rejimi Kararlarına göre ise Ticaret Bakanlığının yetkileri şöyle sıralanmaktadır.

--Gerekli görüldüğü hallerde belli malların ihracını sürekli olarak durdurmak.

--Uluslararası fuar ve sergilere katılma müsaadesi vermek, fuarlara gönderilecek mal ve numuneleri saptamak.

--Deneme ihracı için özel ayrıcalıklar saptamak.

--Ihracata dair her türlü muamelelerinin yürütülmesinde meslek kurulları ile diğer kurulları görevlendirmek.

--Ihracat ile ilgili ikili anlaşmalar yapmak.

--Ihracatımızın yurt dışındaki çıkarlarını gözetmek ve aykırı davranışlara karşı tedbirler almak.

--Müsaadeye veya lisansa veya başka şekilde bağlı ihracatta fiyat uygulamasını denetlemek.

--Aşağıda belirtilen ihracat türlerinde ihracata izin vermek:

- a) İthalat rejimi kararı ile bu karara ek Yönetmelik ve Sirküler hükümlerine göre ithal gerçekleştirilen malların ihracı.
- b) Türk Parası Kıymetinin Koruma Mevzuatı uyarınca bedelsiz olarak gerçekleştirilen veya hibe, yardım ve benzeri düzenlemelerle ithal yapılan malların ihracı,
- c) İhraç edilen, ancak muhtelif sebeplerle teslimi gerçekleştirilemeyen ve geri getirilen veya geri getirileceği tahminde bulunan yahut başka şartlarla izin verilen malların yerine yapılacak ihracat,
- d) İhraç ediliş tarafından teslim alınan ancak daha sonra Uluslararası Gözetme Şirketleri veya Uluslararası Kontrol Firmaları tarafından kalite değisikliği veya düşüklüğü tesbit edilen malların geri getirilmesi veya geri getirileceğinin taahhüde bağlanmaması veya başka şartlarla satışına müsaade edilmemesi

halinde bu malların karışılığında ihracat,

- e) Geçici ihracat ve yurt dışına işleme,
f) Uzun süreli bağlantılara konu olan malların ihracı,
g) Transit ticareti.

- İhracat ediliş de işletiliş nedenlerle ihracı gerçekleştirilmeyen ya da alıcısı tarafından teslim alınmış olmakla birlikte, geri verilecek malların yurda getirilmesinin ekonomik olmaması halinde de bulunmuş yerde terk veya imhasına karar vermek.

- Devlet destekleme alımları yoluyla alınan mallar için doğrudan doğruya bağlantı yapmak.

- Aramızda iki taraflı ticaret ve serbest döviz esasına dayanan ödeme anlaşması bulunan ülkelere yapılacak ihracatı üretim, stok, anlaşma, hesap ve mal değişimi durumuna göre düzenlemek.

- Yurt dışında serbest bölgelerden veya gümrüksüz antrepolardan ihracat edilecek malları ve ihracatın esaslarını tesbit etmek.

- Kredili olarak ihracat edilecek mallar ve bu ihracatın hangi usul ve esaslara dayandığını saptamak.

- Ham ve yarı işlenmiş maddelerin az veya çok işçilik görmek üzere yabancı ülkelere gönderilmesine bu işlemlerden elde edilen ürünlerin yurda getirilmesinde işletim esaslarının tesbitine ve bu yolla gönderilen maddelerin aynen veya işçilik gördükten sonra yurda getirilmesinden kesin satış yoluyla değerlendirilmesine izin vermek.

Maliye Bakanlığının

Maliye Bakanlığının, 2996 no'lu kanunun 11. maddesinde belirtildiği üzere Hazine Genel Müdürlüğü ve Millîyetlerarası İktisadi İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreterliği vasıtasıyla şu görevleri üstlenmektedir:

- Kambyo kontrolüne ait esasları hazırlamak,
- Yıllık programlarda belirtilen esaslar dahilinde ödemeler dengesi, uzun, orta, kısa vadeli kredilerle ilgili politikaları TC Merkez Bankası ile birlikte icra etmek.

- Yurt dışındaki işçilere gönderilecek gıda ihracı mallarına izin verilmesi.

- Garantisiz ticari borçların tasfiyesi ile ilgili işlemleri saptamak.
- Harice her türlü kısa, orta, uzun vadeli kredi açılmasına izin vermek.

Gümrük ve Tekel Bakanlığı

1615 no.lu Gümrük Kanununun 123'ncü maddesine göre, Türkiye'den ke-
sin olarak çıkartılacak eşyanın yetkili gümrüğe beyanname ile bildi-
rılması gerekmektedir ve beyannamenin şekli, adedi ve ihtiva ede-
ceği bilgiler ile beyanın tevsiğine yarayan belgelerin mahiyet ve
adetleri ve hangilerinin beyannameye ekleyeceği ve sair hususlar bu
bakanlıkça saptanmaktadır.

TC Merkez Bankası

- Kambiyo ve Dış Ticaret Rejimine göre verilen görevleri yapmak,
- Türk Lirasının günlük kurlarını açıklamak,
- İhracat reeskont kredi esaslarını saptamak ve uygulamak.

İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME)

Başlıca görevleri arasında:

- İhraç olanağı bulunan maddelerimizi dış pazarlarda tanıtmak, bu
pazarlar hakkında ihracatçıya bilgi sağlamak,
- İhracat ve ihracatı geliştirme politikasını tesbit etmek ve ka-
mu kurumlarına önerilerde bulunmak,
- İhracatçıya teknik hizmet vermek ve yol göstermek,
- İhracat konusunda bütün çıkarmak,
- Deneme ihracatı yapmak (deneme ihracatında İGEME fillen görev
alır, zarar ediliirse büyük bir bölümünü kâr ediliirse küçük bir
bölümünü kendisi alır) sayılabilir.

İhracatçı Birlikleri

Birliğin başlıca görevleri şunlardır:

- Birliğin konusuna giren maddelerin cinsleri ve türlerine ve mik-
tarlarına göre üretimleri için önlemler almak,
- Konusuna giren maddeler için stoklar oluşturmak,
- İç ticaret ve dış satım teammüllerini, fiyat hareketlerini ve
seyrini düzenlemek,
- Üyenin gelişmesinde çıkabilecek sorunları gözlemek,
- İç ve dış piyasalarda ürünlerimizin satışını gözetmek,
- Birliğin konusuna giren ürünlerin ülke içi ve dünya pazarların-
daki fiyat değişimlerini değerlendirmek,
- Birliğin amaçlarına uygun gelişmelerde bulunan örgüt ve kuruluş-
ların çalışmalarına katkıda bulunmak,
- Üyeler arasında yakınlığı, ortaklaşa ve düzenli ilişkiyi devam
ettirmeye çalışmak.

Ticaret Odaları

a) İhracat öncesi odaların görevleri aşağıda belirtilmiştir:

- İhracatçı belgelerinin verilmesi
- İstek formları doldurulur, onaylanır, imza sirküleri ve Sicil Ticaret Gazetesi ile birlikte Ticaret Bakanlığına yollanır.
- İhracat Belge ve Ruhsatı
- İhraç konusu mallar konusunda firma hakkında odaca tahkikat yapılır. Uygun görülürse onaylanır ve diğer belgelerle birlik-te Ankara'ya sevk edilir.
- Bedelsiz ihracat belgeleri
- 15.000 TL.sına kadar numune göndermek isteyen ihracatçılar odalara müracaatla, izin belgesi alırlar.
- Ticari numuneler için karne verilmesi (A.T.A.)
- (Bu numuneler dış ülkelere teşhir amacıyla gönderildiğinden 8150 banka teminat mektubu alınarak karne verilir.)

b) İhracat sırasında odaların görevleri şunlardır:

- Tesçiller
- İhracat Ocak 1980'den itibaren fiyat kontrolüne tabi olmamakla beraber aşağıdaki işlemlerde odaların ihracatı tescil etmeleri gerekmektedir:
- Konsinye ihracat,
- Kredili ihracat,
- Gümrüksüz antrepolara sevk,
- Sosyalist ülkelere ihracat.

- ART 1 ve ART 3 gibi tedavül belgelerinin ihracatçılara sağlan-

ması.

- Menşe şahadetnamelerinin verilmesi

- Fatura tasdikleri

(Bazı ülkeler ithal rejimleri bu tasdikleri zorunlu görmektedir.

- Arap boykot listesi ile ilgili olmadığına dair belge.

- Ekspertiz raporları

- Yeni hallar için oda tarafından, eski hallar için Türk İs-

lam eserleri müzesince yapılır.

- Bakır ve piring eşyada ekspertiz Tokkapı Müzesince yapılır.

- Lületaşı ekspertiz Odalar ve Sanayi Bakanlığı ekspertisince yapılır.

Yapılır.

c) İhracat sonrası odaların yaptığı işlemler

İhracat dövizlerini üç ay içinde getiremeyenlerle ilgili olarak mücbir sebeplerin belgelerinin tanzimi.

Orman Bakanlığı

1595 no.lu kanunun 2. maddesine göre,

- Memleket sanayinin, orman ürünlerine olan ihtiyacının karşılanması, orman ürünleri sanayinin geliştirilmesi ve yurt içi tüketim fazlasının işlenmesi olarak ihracatın sağlanması,
- Yurt dışına ihrac edilecek orman ağacı fidanı, tohum ve diğer orman üretim maddelerinin menş ve kalitelerini belgelemek üzere yükümlüdür.

8/1042 karar sayılı ile Orman Sanayi ürünlerine ihracat gücü kazan-
dırılmasına dair karar alınmıştır.

Bu karara göre:

- Odun ve oduna dayalı hammaddeler ve yarı mamul üreten kamu kuruluşları, ürünlerinin piyasaya satışlarında bu ürünleri hammaddeler olarak kullanarak bunlardan ürettikleri mamulleri ihracat eden firma ve kuruluşlara öncelik tanınır.

Tarım Bakanlığı

Bakanlığın ihracata ilişkin görevleri:

1) Tarım satış kooperatifleri ve birlikleri hakkındaki 2834 no.lu kanunun 3. maddesinde şu şekilde ifa edilmiştir:

- İç ve dıştaki araziye giren kazançlı üretimlere mal ederek durumlarının yabancı ülkelerdeki üretimlere karşı kuvvetlendirilmek,
- Ortaklıkların üretim ihtiyaclarına yarayan her çeşit arazi ve gereklileri toptan ucuz olarak edinip dağıtmak için çıkan ürünleri ucuz mal etmek, kalitesini iyileştirmek, satış kapasitesini arttırmak ve bunların ulusal piyasalarda en iyi fiyatlarla satışını sağlamak.

2) 1581 no.lu Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununun 3. maddesinde şu şekilde belirtilmiştir:

- Kooperatif ve bölge birliklerinin üretim ve zaruri tüketim maddeleri ile üretim araçlarını toptan sağlamak, imal etmek ve ortak ürünlerinin değerlendirilmesi ile ilgili faaliyetleri rasyonel bir şekilde düzenlemek ve bu konularda her türlü teşebbüse girişmek, gerekli tesisleri kurmak, faaliyet konusuna giren hususlarda ithalat ve ihracat yapmak.

Türk Standartları Enstitüsü

Türk ihrac standartlarının saptamak,

Bakanlar Kuruluna önermek ve yayınlamak.

Bankaların İhracattaki Rolü

İhracat işlemleri Maliye Bakanlığınca yetkili kılınan bankalar aracılığıyla yürütülür. Bankalar, ihracatın karşılığı dövizlerin ödenmesini sağlamadan İhraç mallarına ait belgeleri alıcılara teslim edemezler.

2) İHRACATÇI OLMANIN BÜROKRASİSİ

Türkiye'de ihracatçı olmak için, kişinin belli nitelikleri haiz olması yanında bir dizi formaliteyi de tamamlaması gerekmektedir. İhracat yönetmeliğinde belirtilen üzere ihracatçı, İhracat Belgesine haiz olan ve ticaret yapmasında bir engel bulunmayan özel veya tüzel kişiliktir.

İhracatçı olma işlemlerine başlamadan önce; gerçek kişinin tacir olmak için işletmenin kuruluşundan itibaren 15 gün içinde bir dilekçe ve noterden tasdikli bir imza örneği ile Ticaret Sicili Dairesine başvurmastır, ayrıca Türkiye Ticaret Sicili Gazetesine ilan verip, yine bu ilanın bir nüshasını 30 gün içinde sicil memurluğuna vermesi gerekmektedir.

Bu işlemlerin tamamlanmasından sonra gerçek kişi, tacir vasfını kazanır. Ancak işe başlayabilmek için gerçek kişinin:

- İşyerinde işçi çalıştıracak ise, 30 gün içinde Çalışma Bakanlığınca Bölge Müdürlüğüne bilgi vermesi, ayrıca SGK sigorta işyeri sicil no.su alması,
- İşyerinin bağlı olduğu vergi dairesine müracaatla 15 gün içinde mükellef olarak kayıtlı yapılması,
- Ticari defterler tutması
- İşletmenin bulunduğu mahaldeki Ticaret ve Sanayi Odasına kayd-olması,
- İşletmenin, sicil müessesesi olma durumunda ve mahalde Sanayi Odası bulunması durumunda bu odaya kaydolması,
- İşletmenin sicil müessesesi olması durumunda Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca müracaatla Sanayi Siciline kayıt ve ilan olunması (2 ay içinde),
- Sigortaya (Bağ-Kur) kaydolması (2 ay içinde) mecburidir.

Sıra ihracat belgesinin alınmasına gelmiştir. Belgayı alabilmek için ihracat belgesi ve ruhsatnamesi yönetmeliğinde belirtilen esaslar dairesinde tamamlanacak ve aşağıda belirtilen belgelerle Ticaret Bakanlığınca değerlendirilme Genel Müdürlüğüne müracaat etmek gerekmektedir.

- Bağlı bulunulan Oda'dan alınacak 2 nüsha "İhracat Belgesi ve Ruhsatnamesi İstek Formu"
- Birinci ve ikinci derece imza yetkililerinin noterden onaylı imza sirküleri. (Kuruluş adına imzaya yetkili kılınanların tümünün ismini ve imzasını kapsayan, yetkilileri de noterlikçe eklenilecek dayanakla belirlenen),

- Yabancı uyruklular için Kambyo Mercilerinden alınacak izin belgesi
- Kuruluşun birden fazla Oda'ya bağlı bulunması durumunda İstek Formunu onaylayan Oda dışında kalanlardan alınacak birer nüsha Oda Sicil Kayıt Sureti,
- Gümrük kaçağı, vergi kaçağı, 1567 sayılı kanun hükmü-leri uyarınca kambyo ve 3018 sayılı kanunun 2. maddesinin (B) bendinde belirtilen suçlardan hükümlü bulunmadığına dair, Adli Sicil Mercilerinden alınacak belge (Tüzel kişiliği olan kuruluştaki Mercilerde Yönetim Kurulu Başkanı, üyeleri ve kuruluşun imzaları ile temsile yetkili klimalar için)
- Ticaret Sicil Gazetesi (Kuruluşun tescilini belirleyen ve varsa kuruluşun tescillenen, başvuru tarihine değin değişikliklere ilişkin),
- Kurulmakta olan İhracat Belgesi,
- Vergi dairesine yatırılacak harç makbuzunun aslı,
- İhraç konularını bildiğine dair odalardan alınacak belge.

Yukarıda sözü edilen evrakın asıllarının veya noterden tasdikli suretlerinin ibrazı gereklidir.

İhracat belgesi her türlü ihracat işlemi için gereklidir. İhracatla ruhsata bağlı malların ihracı için ise ayrıca ruhsatname alan ihracatçı bu malların ihracatı yapabilmek için Türkiye'de bulunması bu mallarla ilgili ihracatçı birliklerine üye olmak mecburiyetindedir. Üyeler bir taahhütname verir ve aidat öderler. Birliklere girmeyen ihracatçılar ve çıkan ya da çıkarmayan üyeler bu birliklerin dışındaki konularına giren maddeleri ihraç edemezler.

İhracat işlemiyle ilgili olarak ayrıca ihracat rejimleri hükümleri çerçevesinde Ticaret Bakanlığına Mülkiyet Kuruluşları görevlendirilir. Bu bulunmadığıdır. Meslek kuruluşları belirli hallerde fiyat uygunluğunu onaylar ve fiyatları tescil ederler. Ayrıca, meslek kuruluşları ihraç lisansları ve tescil belgeleri üzerinde aşağıda belirtilen değişiklikleri fiili ihracattan önce yapmaya yetkilidirler:

- Lehçe fiyat farkları
- Kalite ve/veya ambalaj değişikliği
- Çıkış gümrükleri
- Ülkeler değişikliği
- Alıcı ve/veya komisyoncu değişikliği
- Ödeme şekillerinin kısmen veya tamamen akreditif veyahut peşin ödemeye çevrilmesi
- FOB değeri değiştirmek kaydıyla teslim şekli değişikliği
- Maddi hataların düzeltilmesi.

İhracatçı belgeleri üç yıl için geçerlidir. Süre dolmadan yapılan müzacaatlar vizeye tabidir. Süre doluktan sonra yapılacak müzacaatlar için bütün formalitelerin yeniden yapılması gerekir.

Vize talepleri için bir form doldurulur ve şu belgeler eklenir:

- Oda sicil kayıt örneği
- Son üç yıl içinde iflas ve konkordato hali olmadığına dair belge
- Son üç yıl ait vergi dairesince onaylı bilanço, kar, zarar cetveli
- Vergi kaydına dair belge
- İhracatçı belgesinin aslı

3) İTHRAÇ MALLARI İLE İLGİLİ BÜROKRASI

İthracı lisansa bağlı mallar listesi:

Hububat:

Buğday
Arpa
Yulaf
Mısır
Çavdar
Pirinç

Madenler:

Barit cevheri (ham) Projeyle dayalı olarak DPT-TUD'un öz izni şartıyla.

Antimon cevheri (ham)

Her türlü kömür

Ham lületaş, lületaş tozu ve kırıntıları ve cılız lületaş

Oniks mermeri (ham blok)

Demir ve cevheri

Çinko cevheri ve konsantresi ve külçe çinko

Her türlü madenin ve bunların alaşımlarının hurdaları, kırıntıları

döküntüleri ve talaşları.

Manyezit cevheri (ham), Kostik kalsine ve sinte manyezit.

Kükürt (29.4.1981 tarih ve 8/2703 sayılı Kararname ile listeye eklendi)

Kıymetli eşya:

Kıymetli madenlerden veya kıymetli taşlardan Maliye Bakanlığının
Mamul veya bunları muhtevî eşyalar öz izni şartıyla.

Bitkisel ve hayvansal yağlar:

Her türlü bitkisel ham yağlar (rafine, rivişera zeytinyağı dahil,
kutu lu zeytinyağlar hariç)

Prina ve Prina yağı.

Margarin (8/182 sayılı Kararnameye göre ihraç edilecek olanlar hariç)

Yağlı tohumlar:

Yağlık zeytin

Her türlü yağlı tohumlar (kendir ve keten tohumu hariç)

Yemler:

1734 sayılı Yem Kanunu Kapsamına giren Yemler. Tarım ve Orman Ba-
kanlığının özel iz-
ni şartıyla.

Canlı hayvan ve ürünleri:

Büyükbaş ve küçükbaş canlı hayvanlar

Ham, yarı işlenmiş ve işlenmiş her türlü hayvan derileri ve postları.

Bağırsak.

Diğer madde ve mamuller:

Afyon } Hasşas kellest
İhraca ve İhraç amacıyla satışı TMO Genel
Müdürlüğünce yapılmak şartıyla

Çiçek soğanı (Yumurusu, rizomu ve pençesi) Tarım ve Orman Bakanlığı-
nın öz izni şartıyla

Ham reçine
Meyan kökü
Gülüağı

Şeker (küp ve kristal)

Her türlü kâğıt ve mamulleri

Çimento ve klinker

Her türlü gübre

Linters pamuğu

Anason

Elektrik ampulleri (kızma esaslı olanlar-enkandasan dahil)
Silah ve mühimmat

İhracı Kanunla ve Kararla Yasaklanan Maddeler

Made

Kanun veya Kararname, No ve Yılı

- Eski eserler
- Tiftik keşisi
- Demir, bakır, kurşun
- V.S. hırdalari
- Avı yasaklanan hayvanlar
- Tütün tohumu ve fidesi
- Kuş gübreleri
- İncir gelişti
- Bağ gübükleri
- Fındık fidanı
- 7-12 no.lu manipüle edilme-
miş çekirdekli-kuru üzüm
- Kaktır
- Odun ve odun kömürü
- Sazan balığı 641 gr.dan küçük
- Kılıç balığı 15 kg.dan küçük
- Tatlı su istakozu (11 cm.den
küçük)
- Orjinal bağırsak
- Lületaşı-taslak pipo
- Canlı, cansız konserve av
hayvanları
- Kinyevi ve kompozit gübre
- Tereyağı
- Kükürt

3284, 1937
3167, 1937
1177, 1969
2/1711, 1924
5006, 1926
5444, 1947
6207, 1928
2/4958, 1939
6/11058, 1939
6/1951, 1963
6/7431, 1966
6/12306, 1969
Protokol, 972
6/7431, 1966
4/4090, 1965
7/7020, 1973
3/13102, 1951

İhracatı Geçici Olarak Yapılabilecek Mallar Listesi

İşlendikten sonra ithal edilecek maddenin ismi

Çinko, külçe ve levha
Kürşun külçe, gümüş külçe
ve altın külçe

Çinko külçe ve levha, kür-
şun külçe ve gümüş külçe

Kürşun külçe, çinko külçe
ve levha

Kürşun külçe, çinko külçe

ve kürşun külçe
Altın külçe, gümüş külçe

ve bakır

Maden ve benzeri sert formas-
yonların sondajında kullanılan-
kronlar
Perborat

Geçici olarak ihraç edilecek maddenin ismi

- Yalınız sülfür tipi çinko
cevheri ve konsantresi
- Yalınız sülfür tipi kürşun
cevheri ve konsantresi

- Simli kürşun çinko cevheri
ve konsantresi

- Kürşunla karışık sülfür
çinko konsantresi

- Çinko ile karışık sülfür
kürşun konsantresi

- Kuyumcu curufu ve artığı
- Anot gamuru

- Maden ve benzeri sert formas-
yonların sondajında kullanılan-
kronlar
- Boraks

4) İHRACATTAN ALINAN PRİMLER

25 Ocak kararları ile yapılan devalüasyonun sağladığı görece avantajları bazı tarımsal ihracat maddeleri üretici ve satıcılarına tanıtmak için, bütün, buğday, pamuk tohumu, tiftik, kuru üzüm, incir, un ve zeytinyağı ihracatında kg. başına veya dolar başına alınmak üzere primler ihdas edilmiş ve bu prim oranları bugüne kadar 10-15 defa değiştirilmiştir.

Rapora ek 1 no.lu liste bu primlerdeki değişiklikleri özet olarak göstermektedir.

Bir girişimci ihracatla ilgili yatırım ve satış kararları verirken elde edeceği nihai fiyatla ilgili verileri kesin olarak bilmek ve hesaplamak zorunludur. İhracattan alınan primlerin merkezde ihdas edilen para ve kredi kurulu kararları ile sık sık değiştirilmesi ihraç malları piyasasının tesekkülünü güçleştiren ve girişimcileri gereksiz yere sıkıntıya sokan bir uygulama olmuştur.

Piyasa ekonomisinde arz ve talebi dengeye getiren fiyatlar yerine bürokratik fiyat tesbiti yapılan bir ortamda piyasanın optimum kaynak dağılımını sağlaması beklenemez. Konu üzerinde ne kadar fazla durulursa önem yine de anlaşılmaz. Bu bakımdan, ihracattan alınan ve vergi manzaratı arzedan bu primlerin derhal kaldırılması lazımdır. İhracattan alınan bütün vergi ve primlerin kurlarının aşağı veya yukarı çekmek suretiyle halledilmesi daha rasyonel ve ihracatçının zaman ve emeğini esirgeyen bir uygulama olacaktır.

İTHAÇ PRİMLERİ

Behër kg.  zerinden alınacak meblağ TL.

Malın Cinsi		Sıra No									
Antep Fıstığı		1	4	13	32						
a) �tlak		190	150	50	10						
b) � kabuklu		360	300	75	15						
c) � soyulmuř		450	400	100	20						
Buğday		1	4	11	17	19	29				
		4.20	3	2	2.50	3	0.50				
T�t�n		1	2	5	16	18	19	23	24	26	28
AG BG K KK Kr.		115	68	1	78	85	2	95	105	109	
		95	55		62	67		75	83	86	
		50	36		40	42.50		47.50	52.50	54.50	
		25	16		18	19.50		22	24	24	
		10	7		8	8.50		9.50	10.50	10.50	
Pamuk		1	10	14	18	19	27				
a) Ege Tipi		41	26	22	26	30	20				
b) �nk�r�va Tipi		36	21	15	20	24	16				

Sıra No.	Malın Cinsi	Hurda İncir ve ezme İncir	İncir	Beher ABD Doları Başına (TL)	Beher ABD Doları Başına (TL)	Un	Zeytinyağı	Fındık	Sıralamalı tohumlu iç	Kabuklu fındık	Ptkola, özürle, özürle işlenmiş	Sağlam fındıktan	İşlenmiş	Sağlam naturel iç
1		4	15	19	32	1	4	11	17	19	21	29		
20		20	8	10	15									
1		4	15	19	32									
114		20	8	10	15									
1		4	11	17	19	21	29							
6		3	2	3	3.50	3	0.50							
1		8	20	23										
27		1	5											
1		2	4	6	7	8	14	18	19	20	22	25	30	32
150		180	180	90	180	90	47.50	51	54	58.50	63.50	71.50	80	70
200		140	140	150	150	95	103	109	117	127	143	80	70	

Beher kg. Üzerinden alınacak meblağ TL.

Sıra No.	Malın Cinsi	1	2	4	6	7	8	14	18	19	20	22	25	30	32
	Pikola Özürlü				140										
	Özürlüden İşlenmiş				110										
	Pikola Özürlü, Sağlamdan İşlenmiş														
	Çekirdeksiz Kuru Üzüm	1	4	10	12	14	18	19	28	32					
	- St 9 dahil daha 14 tipler	55	43	6	26	30	33	37							
	- St 8 dahil daha düşük tipler	50	38		24	27	29	32							
	Tiftik	1	4	9											
		400	200												
	Canlı hayvan	1	29												
		25	1												
	(Büyükbaş hayvanlar için)														
	Pamuk İpliği	1	12	14	18	19									
		40	307	22	26	308									

Beher kg. üzerinden alınacak mablağ TL

İHRACAT PRİMLERİ İLE İLGİLİ
PARA VE KREDİ KURULU TEBLİĞLERİ

Sıra No	Tarih	Resmî Gazete	Sayı
1	25.1.1980	16880	mükerrer
2	6.2.1980	16892	
4	18.2.1980	16904	
5	23.2.1980	16909	
6	22.3.1980	16937	
7	2.4.1980	16948	
8	29.4.1980	16974	
9	8.5.1980	16982	
10	24.5.1980	16997	
11	22.7.1980	17055	
12	5.8.1980	17069	
13	5.8.1980	17069	
14	22.8.1980	17083	
15	3.9.1980	17094	
16	11.9.1980	17102	
17	14.10.1980	17135	
18	26.10.1980	17154	
19	8.11.1980	17154	
20	6.12.1980	17182	
21	27.12.1980	17203	
22	29.1.1981	17235	
23	31.3.1981	17237	
24	5.2.1981	17242	
25	7.2.1981	17244	
26	27.2.1981	17264	
27	27.3.1981	17292	
28	22.4.1981	17318	
29	17.6.1981	17373	
30	27.6.1981	17383	
32	3.9.1981	17447	

İhracat Primleri ile İlgili Açıklamalar

- 25.1.1980 tarihli ve 1 no.lu Kurul Tebliği gereğince 1977 ve daha önceki yıllar ürününün ihracatında beher kg. da 110 TL. olarak almamakta olan destekleme ve fiyat istikrar primi bu defa ABD doları başına 20 TL. olarak yeniden tesbit edilmiştir.
- 25.1.1980 tarihli ve 1 no.lu tebliğin tütünüle ilgili tabbikasında farklı yorumlar sebebiyle ortaya çıkan aksaklıkları gidermek amacıyla, 1977 ve daha önceki yıllar ürününün ihracatında 25.1.1980-31.8.1980 dönemi itibarıyla tahsil olunması gereken destekleme ve fiyat istikrar primi beher ABD doları başına 20 TL. olarak tesbit edilmiştir. 1977 ve daha önceki yıllar ürününün tütünüle ilgili olarak belirlenen dönem ait henüz ödenmemiş destekleme ve fiyat istikrar primleri bu fiyat üzerinden tahsil edilir. Bunu aşan miktarda prim tahsilatı yapılmış ise aradaki fark ilgililere iade olunur.
- 3 Rafine edilmiş, ambalajlanmış zeytinyağı ihracı için.
- 4 AET altında ülkeler için rafine edilmemiş zeytinyağı ihracatında (kuntulu olanlar hariç) beher 1000 kg. için satışın yapıldığı döviz cinsinden prefillman indirim tutarı karşılığı TL. destekleme ve fiyat istikrar primi alınır.
- 5 22 Mart 1980 tarihli 6 no.lu tebliğe yeniden düzenlenmiş bulunan findık primleri hariç olmak üzere, Kurulun 18.2.1980 tarihinde yayımlanan 4 no.lu tebliğinde yer alan diğer mallarla ilgili destekleme ve fiyat istikrar primleri için yürürlük tarihi 25.5.1980 olarak tevizik edilmiştir.
- 6 Üzüm ihracatında almamakta olan destekleme ve fiyat istikrar primlerinin geçici olarak indirilmesi ile ilgili 24 Mayıs 1980 tarihli ve 10 no.lu Kurul Tebliğinde yer alan süre 31 Ağustos 1980 (dahil) tarihine kadar uzatılmıştır.
- 7 Ağustos 1980 - 31 Ağustos (dahil) tarihleri arasında yapılacak fiili ihracata münhasır kalmak kaydıyla belirlenmiştir.
- 8 Türkiye ile arasında serbest döviz esasına dayalı ticaret ve/veya ödeme anlaşması veya özel anlaşma bulunan ve ihracatta tescil işlemi uygulanan ülkelere müteveccih ihracat hariç olmak ve sadece serbest döviz karşılığı yapılan ihracata inhisar etmek kaydıyla, pamuk fiili ihracatında almamakta olan destekleme ve fiyat istikrar primi yeniden beher kg. için 1 (bir) TL. olarak tespit edilmiştir.

BÖLÜM II

İHRACATI TEŞVİK TEDBİRLERİ

1) YASAL DAYANAKLAR

- Kanunlarımızda ihracatla ilgili çok çeşitli teşvik hükümleri bulunmaktadır. En önemli görülenler aşağıya alınmıştır:
- 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun ihracat muafiyi ile ilgili 11 6.7.8. ve 9'ncü maddeleri,
 - 933 sayılı Kalkınma Planının Uygulanması Esaslarına Dair Kanunun 3/c, 4 ve 13'ncü maddesi,
 - 1615 sayılı Gümrük Kanununun geçici kabul, geçici muafiyet rejimi ile ilgili 118, 119, 120, 121 ve 122'nci maddeleri,
 - 34 sayılı Kanun Hükümünde Kararname ile değişik 261 sayılı ihracatı geliştirmek amacı ile vergilerle ilgili olarak hükümete alınacak tedbirlere dair kanunun 1'nci maddesi,
 - 34 sayılı Kanun Hükümünde Kararname ile değişik 261 sayılı Yasa-ya bağlı olarak çıkarılan ihracatta vergi İadesi Kararı (11.6.1979 tarihli Resmi Gazetede Yayımlanan 7/17596 sayılı Kararla değişik 9.9.1975 tarihli 7/10624 sayılı Karar)
 - 33 sayılı Kanun Hükümünde Kararla değişik 474 sayılı, Gümrük Kanununa bağlı Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin değiştirilmesi hakkındaki kanunun 2'nci maddesi.
 - 1567 sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma hakkındaki kanunun 6258 sayılı Kanunla değişik 1'nci maddesi,
 - 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanununun 302 sayılı Kanunla değişik 9'ncü ve 1211 sayılı Merkez Bankası Kanununun 4 ve 40'nci maddeleri ve bu konudaki Merkez Bankası Kararları
 - Başbakanlık Teşvik Uygulama Dairesi (TUD) ve bu dairece Yayımlanmakta olan karar, tebliğ, genelge ve yönetmeliklerle ilgili-lerine doğrudan yapılan uyarılar ve verilen talimatlar.
 - Orman Bakanlığınca Yayımlanan Orman Sanayi Ürünlerine İhraç Gü-

cü Kazandırılmasına Dair Karar ve Ticaret Bakanlığına Yayımlanan Tarımsal Ürünlerin İhracatının Geliştirilmesi ve Tarımsal Yapının Bu Amaçla Düzenlenmesi Fonu Kurulmasına Dair 7/3114 sayılı Karara ilişkin yönetmelik.

- Çeşitli yasa ve kararlara göre kurulmuş fonlar

- Kurumlar Vergisi Kanununda yapılan değişikliklerle getirilen istisnalar

- 6747 sayılı Şeker Kanununun 16'ncı maddesi.

2) TEŞVİK SİSTEMİNİN MEKANİZMASI

25 Ocak kararları ve daha sonra alınan karar ve tebliğlerle ihracat teşvik sistemi bir yandan genişletilirken bir yandan formalitelerin basitleştirilmesi ve azaltılmasına çalışılmıştır.

Teşvikte ana belge yine, ihracat teşvik belgesi olup, ilgililerin sipariş ve projeleriyle birlikte TUD'a müracaat etmeleri ve yapacakları ihracat konusunda bir taahhütname vermeleri ve ihracata yapıldığı zaman ilgili döviz alım bordrolarını TUD'a ibraz etmeleri gerekmektedir.

İhracat teşvik sistemi esas itibarıyla vergilerle gümrüklerde sağlanan muafiyet, istisna ve tadelilerle kredi ve döviz kolaylık ve önceliklerinden ibarettir.

2.1. İHRACATTA VERGİ TEŞVİKLERİ

İhracatta maliyete giren vergilerin alınmaması veya tadesi suretyle, mallarımıza ihraç gücü kazandırılması amaçlanmaktadır. İhracatta vergi teşvikleri, ihracata dönük yatırım safhasından bizi zatihi ihracat muamelesinin gerçekleştirilmesine kadar geçen safhalardaki vergileri kapsar. Teşvikler,

- Yatırım safhasında
- İmal ve satış safhasında
- Vergi matrahında, görülebilir.

Vergi teşvikleri,

- Ya bu vergilerin tadesi
- veya vergi muafiyeti suretiyle uygulanır.

Vergi tadesi ile ilgili hususlar 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununda ve 261 sayılı kanuna istinaden çıkarılan kararnamelerle düzenlenmiştir.
Vergi muafiyeti ile ilgili Hükümler ise 261 ve 474 sayılı kanuna istinaden çıkarılan kararlara çeşitli vergi kanunlarında yer almaktadır.

Aşağıda bu mevzuata dayalı teşvikler, safhalar itibarıyla özetlenmiştir.

2.1.1. İHRACATTA VERGİ İADESİ

27.6.1963 tarih ve 261 sayılı kanun
(24.9.1979 tarih ve 34 sayılı KHK ile bu kanunun 1'nci maddesi değiştirilmiştir.)

261 sayılı kanun "mamuillerimize ihraç gücü kazandırmak amacı ile bunları teşvik edilecek ihraç fiyatlarında Vergi resim harç ve benzeri tesirler icra eden satır mükellefler, muaflik ve istisnalar ihdası veya ihdas suretiyle ve gerektiği takdirde, mevcut mali mevzuattaki ihracata müteallik muaflik, muvakkat kabul ve ihdas hükümlerini de geri bırakarak, tamamen veya kısmen bertaraf etmeye ve bu maksatla gerekli usulleri ihdas, bunların uygulanmasını mümkün kılmak şartları hazırlamaya, bu usul ve şartlarda gerekli değişiklikler ve yeni eklenen listelerle halen yürürlükte olup, Vergi ihdasının usul ve şartlarını tespit etmektedir. Kararnameye ekli (A) listesi "Mali yükler" listesi olup, bu listeye dahil vergi, resim ve harçlar, ihraç fiyatlarına dahil olup, bertaraf edilecek olanları göstermektedir.

Bu kanuna istinaden çıkarılan 7/10624 sayılı kararname, bazı değişikliklerle ve yeni eklenen listelerle halen yürürlükte olup, Vergi ihdasının usul ve şartlarını tespit etmektedir. Kararnameye ekli (A) listesi "Mali yükler" listesi olup, bu listeye dahil vergi, resim ve harçlar, ihraç fiyatlarına dahil olup, bertaraf edilecek olanları göstermektedir.

Bunlar, istisnai Vergi, ücretlerdeki Gelir Vergi, Banka ve Sığorta Muameleleri Vergi, Damga Vergi ve Harçlar, Bina İnşaat Vergi, Emlak Vergi gibi, hammadde ve yardımcı maddeler, direkt işçilik ve genel mal giderleri ile finansman giderleri dahil genel idare giderleri dolayısı ile maliyete giren veya, resim ve harçlardır.

Kararnameye ekli 1-10 no.lu vergi ihdas listeleri, 0 ile %20 arasındaki vergi ihdasına göre, vergi ihdas oranı artmaktadır. Bir takvim yılında 4 milyon dolar ihraç duvarının asılması halinde, oran 5 puan 15 milyon doların asılması halinde 10 puan artırılır.

Kararname, kesin vergi ihdası listesinde olmayan bazı mamuller için, geçici vergi ihdası oranları tespiti de yetki vermiştir.

3.4.1981 tarih ve 8/2625 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan sırası 10 no.lu karar 7/17596 sayılı kararname ve buna ekli 1-9 sayılı listeleri iptal etmiş ve aşağıdaki oranları yürürlüğe koymuştur.

Yürürlük tarihi: 23.4.1981'dir.

10 no.lu karara göre:

Liste No İade Oran (%)

1	20
2	17.5
3	15
4	12.5
5	10
6	7.5
7	5
8	5
9	0
10	

Listelerde gösterilen tutarlarda.

16.5.1981 tarih ve 81/6 sayılı İhracat teşvik tebliğine göre, bazı mallar geçici vergi iadesi listesinde %5 vergi iadesine tabi tutulur.

11.6.1979 gün ve 7/17596 sayılı karar eki sıra 9 no.lu karara göre vergi iadesi oranları şöyle idi. (11.6.1979'dan geçerli 23.4.1981 arası)

Liste No Üst Oran % Alt Oran % İhrac Duvarı

1	35	30	3.500.000
2	30	25	"
3	25	20	"
4	20	15	"
5	15	10	"
6	10	5	"
7	5	5	"
8	5	5	"
9	10	5	2.500.000
10			

Listelerde gösterilen oranlarda.

(Bu listeler 3.4.1981 tarih ve 8/2625 sayılı kararnameye ekli 10. sıra no.lu kararla 23.4.1981'den geçerli olmak üzere iptal edilmiştir.)

26.6.1978 tarih ve 7/15851 sayılı kararnameye ekli 8 no.lu karara göre (6.7.1978 tarihi ile 11.6.1979 arasında geçerli idi.)

Vergi iadesi oranları:

Liste No Üst Oran % Alt Oran % İhrac Duvarı

1	35	30	1.800.000
2	30	25	"
3	25	20	"
4	20	15	"
5	15	10	"
6	10	5	"
7	10	5	1.400.000
8			
9			

Listelerde gösterilen miktarlarda
Listelerde gösterilen oranlarda

İhracatta vergi tadesini alabilmek için, ihracatın tamamen gerçek-
leşmesini müteakip aşağıdaki belgelerle herhangi bir aracı banka
subesine müracaat edilmesi gereklidir:

- Gümrük çıkış beyannamesi,
- Döviz alım bordrosu,
- Teslim/lisans beyannamesi
- İhraç malının satış faturası
- İhraç mallarının alış faturası (imalatçı olmayan ihracatçılardan istenir).
- Vergi tadesi uygulanması yönünden ekspertize tabi ihracatta eks-
pertiz raporu.
- Tasıma ve sigorta faturaları ile yapılan diğer masraflara ait
belgeler. Bu belgeleri, aracı banka, T.C. Merkez Bankası, ihracat
çı ve vergi tade miktarını talep eder. Merkez Bankası, ihracat
karşılığı sağlanan döviz girişini net olarak hesap edip Türk
parasına çevirir ve ihracatçıya ödemek üzere aracı bankaya
gönderir.

Burada önemli bir özelliğe işaret etmekte yarar vardır:

İhracatta vergi tadesi ile muhtelif kanunların vergiden muaf tuttu-
ğu işlemler arasında uygulamada önemli bir karışıklık doğmaktadır.
Bunu önlemek için ihracatının ihraç sırasında hangi karışıklıktan
yararlanmayı hedef aldığını beyannameye kaydedilmesi gerekmektedir.

261 sayılı kanun dışında bağımsızlık sağlayan diğer yasalar şunlardır:

- 6802 sayılı gider vergisi kanunu 6, 7, 8, 9
- 6747 sayılı şeker kanununun 16'ncı maddesi
- 4250 sayılı tıbbi ve tıbbi ilaçlar kanunun 7'nci maddesi
- 3074 sayılı tuz kanunun 34'ncü maddesi
- 1615 sayılı gümrük kanunun 118, 119, 120, 121, 122'nci maddeleri
- 193 sayılı gelir vergisi kanunun 120, 121, 122'nci maddeleri
- 5422 sayılı kurumlar vergisi kanununun 12'nci maddesi

- 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanununa göre:

6802 sayılı kanunun 6 ila 9'ncu maddeleri dahilinde alınan istisnal
vergisine tabi malların ihraç halinde, istisnal Vergisinin ne şe-
kilde bertaraf olunacağına dair hükümleri içermektedir. Ancak bu-
rada vergiye tabi olma açısından, malın (3) hali ve ihracatın ne
şekilde yapıldığını bilmek önemlidir.

- a) Nihai teslimi vergiye tabi mallar
- b) Nihai teslimi vergiye tabi olmayan mallar
- c) İlk ve yardımcı maddeleri için istisnal Vergisi ödenmiş veya
ödenmemiş mallar.

İlk ve yardımcı maddeleri için vergi ödenmemiş fakat nihai teslimi
vergiiye tabi malların tamamen ve münhasıran yurt dışına ihraç eden-
ler adına vergi tahakkük ettirilemez. (6802 sayılı kanunun Md. 6)

Bu gibi mamullerin kısmen yurt içinde satan ve kısmen ihraç edenler, malı mal ve istihsal yerinden çıkmadan ihraçat beyannameyi vermek, ve nakliye tezkeresini vergi dairesinden almak zorundadırlar. Bu halde vergi tarh ve tahakkuk ettirilerek tecil olunur. İhracat 6 ay içinde gerçekleştirse, vergi terklin edilir.

17.4.1981 tarih ve 2447 sayılı kanunla 6802 sayılı kanunun 7'nci maddesine eklenen bir fıkraya ille, 6'nci maddede yazılı yukarıdaki şartları yerine getirmeyenlerden vergi, malın imal ve istihsal yerinden çıktığı tarihi takip eden ayın 15'inci günü vade sayılacak 6183 sayılı kanuna göre tahsil edilir. İhracat beyannameyi verilmemesi halinde, vergi, vergi usul kanuna göre tarh ve tahakkuk ettirilerek tahsil olunur. Yeni hükümlerle tahsil vadesi tespit edilmiş ve ihracat beyannameyi verilmemesi halinde tarh şekli belirlenmiştir.

Nihai teslimi vergiye tabi olmamakla beraber ilk ve yardımcı maddeleri için istihsal Vergisi ödenmiş mamullerin ihracat halinde, malın bünyesine giren vergi miktarı, Maliye Bakanlığınca incelendirilmek suretiyle, tesbit edilerek tade olunur.

Hem nihai teslimi vergiyi tabi olan, hem de ilk ve yardımcı maddeler için vergi ödenmiş olan mallar ihraç ediliyorsa, yine ihracat beyannameyi vermek, nakliye tezkeresi alınmak şartı ile, nihai teslimdeki vergi tarh ve tahakkuk ettirilerek tecil ve ihracat 6 ay içinde yapılarak terklin edilir. Malın bünyesine giren istihsal vergileri ise usulüne göre tade olunur.

Görüldüğü üzere 6802 sayılı kanunda nakliye tezkeresinin alınması ve ihracat beyannameyi verilmemesi, tade veya muafiyet için son derece önemlidir.

20.5.1981 tarih ve 80 no.lu gider vergileri genel tebliği, bu şekilde hususlar hakkında izahlarda bulunmaktadır.

6802 sayılı kanuna göre "İhracat muafiyeti" ile 261 sayılı kanuna göre çıkarılan 7/10624 sayılı karara göre vergi tadesi usulünün ilgisizdir:

a) 7/10624 sayılı "Mali Yüklere" A- listesine gider vergisi de dahil olduğundan ihracatçılar, her iki mevzuattaki vergi tadesinden birlikte yararlanamazlar. Ya 261 sayılı kanuna göre vergi tadesinden veya 6802 sayılı kanundaki vergi tadesinden yararlanacakları, gümrük çıkış beyannamesinde göstermek zorundadırlar.

Ahçak 7/10624 sayılı karara göre vergi tadesinden yana tercihini kullanılması halinde de, nihai teslimi vergiye tabi (otomobil gibi) mallara ait istihsal vergisi tade edilmeyip, 6802 sayılı kanuna göre tarh ve tahakkuk ettirilerek bilahare terklin edilir. Tade kapsama, malın bünyesine giren istihsal vergisi ile diğer vergiler dahildir.

Bunun içinde nakliye tezkereyi alınıp alınmayacağı, ihracat belgesinin verilip verilmeyeceği, 80 no.lu tebliğde de açıklığa kavuşturulmuştur.

b) 7/10624 sayılı kararnameye ekli listelere dahil olmayan istih-sal vergili mallar için, sadece 6802 sayılı kanuna göre vergi tedesinden yararlanılabilmektedir.

2.1.2. VERGİ, KESİM VE HARÇ İSTİSNASI VEYA MUAFİYETLERİ:

2.1.2.1. VERGİ, KESİM VE HARÇ İSTİSNALARI:

10.5.1981 tarih ve 81/5 sayılı DPT Teşvik ve Uygulama Dairesi (TUD) tarafından yayınlanan tebliğ, ihracat kredileri ile, hammad-de yardımcı madde ve ambalaj maddesindeki vergilerle ilgili muafiyet ve istisna hükümlerine ve bunların dayandığı mevzuata ait açık-lamalarda bulunmaktadır.

Tebliğ, 261 sayılı kanuna istinaden çıkarılan 8/887, 8/1173, 8/1172/8/2660, sayılı ihracatı teşvik kararı ile 24.1.1980 tarih ve 8/175 sayılı 6/12585 sayılı kararnameye ek karara göre hazırlanmıştır.

Tebliğin 10'ncu maddesine göre,

a) Bankaların kendi kaynakları ve/veya TC Merkez Bankası kaynakla-rından ağacıkları belgeli veya belgesiz her türlü ihracat kredi-leri

(ihracat teşvik Fonundan alınan krediler dahil)

b) ihracatı Teşvik belgesine istinaden ihracata hazırlık için yapı-lan her türlü alımlar ve ithalat ile faiz farkı iadesi fonundan yapılacak faiz farkı ödemeleri ve bizzat ihracat ve ihracat sayılan hallerle ilgili olarak bankaların (TC Merkez Bankası da-hil, Sigorta Şirketlerinin, Noter, Tapu ve diğer kuruluşların, yapmış oldukları bütün hizmetler ve muameleler dolayısı ile ken-di lehlerine herne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben al-dıkları paralar,

- Banka ve Sigorta muameleleri vergisi
- 2344 ve 2367 sayılı kanunlarla değişik 488 sayılı kanuna göre-damga vergisinden
- 1324 sayılı kanunla belirlenen damga resminden
- 2345 ve 2366 sayılı kanunlarla değişik 492 sayılı kanunda yer-alan harçlardan
- 80 sayılı kanuna göre alınan hal, resminden müstesnadır.

Bu istisnalar, bizzat ihracat muamelesi olmamakla birlikte, ihra-cat için ithalatı yapılan mallar için Gümrük İdaresine verilen Te-minat mektupları ile tahsil edilen dövizlere açılacak akreditiflere, yurtdışı müteahhithlik işleri için gerekli her türlü teminat mektup-larına ait vergi ve resimleri de kapsar.

- Ham ve Yardımcı maddelerle ambalaj malzemelerinin gümrük muafiyeti: 81/5 sayılı tebliğin 22'nci maddesine göre,

a) İhracatçıların kendilerinin ve/veya yan sanayicilerinin, ihracatı taahhüt ettikleri malların yapımında kullanacakları ham ve yardımcı maddelerle, bu maddelerin ihracında kullanacakları ambalaj malzemelerinin, ihracat Tesvik Belgesinde belirtilen esas ve şartlar çerçevesinde Gümrük Vergisi ile ithalde alınan diğer vergi ve resimlerine (damga resmi dahil), teminata bağlanmak suretiyle, muafiyet uygulanır.

b) İhracat Taahhüdü İthalattan önce gerçekleştirilirse, TUD, Gümrük İdaresine, teminat alınmaksızın, muafiyet uygulanması için talimat verilir.

- İhraç sayılan satış ve teslimlerde vergi resim harç istisnası: 81/5 sayılı tebliğin 44'ncü maddesinde ihraç sayılan satışlar ve teslimler sayılmıştır. Bunlar dış navlun bedelleri döviz getiren ihalelere ait teslimler, yurt dışındaki vatandaşlara döviz kar-şılığı toplu konut yapımların konut satışı gibi satış ve hizmetlerdir.

Bu malların 7/10624 sayılı kararnameye ekli katı ve geçici ihracat-ta vergi idaresi veya sıfır (0) vergi idaresi listesinde yer alması, ve serbest dövizle satışının yapılması olumasa şartıyla, ihracat-tesvik tedbirlerinden ve vergi idaresinden yararlanmak mümkündür.

Bu tebliğe, ihraç sayılan satış ve teslimler bazı ilavelerle yeniden tanzim edilmiş ve yeni usullere bağlanmıştır.

2.1.2.2. İHRACATLA İLGİLİ DİĞER YASAL TEŞVİKLER

a) Kurumlar Vergisinde İhracat İstisnası:

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununa 24.2.1980 gün ve 2362 sa-yılı kanunla eklenen yeni hükümlere göre; belli ürünleri ihraç edenlerle, dış hizmet ve navlun gelirleri veya turizm müesseselerinin döviz gelirleri belli şartlarla kurumlar vergisinden istis-na edilmiştir.

Bu yeni hükümler şunlardır:

Madde 8, Bent 4: Kambyo mevzuatı gereğince Türkiye'ye getirildiği-nin tevşik edilmesi kaydıyla, yurt dışında yapılan inşaat, onarma ve montaj işleri ile teknik hizmetlerden sağlanan kazançlar. (Bu kazançların tamamı kurumlar vergisinden müstesnadır.)

Madde 8, Bent 6: Sanayi ürünü ihraç eden ve yıllık ihracat tutarı 250.000.- Amerikan Doları veya muadili yabancı para karşılığı Türk Lirasını aşan imalatçı kurumların ihracatın ilk yılı için, bu ih-racattan sağladıkları hasılatın %20'si, müteakip yıllarda bir ön-ceki yıla göre artan ihracat hasılatının %30'u ile bakiyesinin %15'i kurum kazancından indirilir.

Bir önceki yıla göre, artan ihracat hasılatının hesabında kur değis-
melerinden dolayı meydana gelen artıslar nazara alınmaz.

İhracat edildığının tevski gartı ile ihracatçılara yapılan satışlar,
yıllık ihracat tutarının hesabında ihracat sayılır.
İhracat ettiğı mallı olmayan ihracatçı kurumlarda bu istisnalar
1/4 oranında uygulanır.

Madde 8, Bent 7: Yas meyve sebze ve su ürünleri ihracatçılarının ih-
racatın ilk yıl içinde bu ihracattan sağladıkları hasılatın %20'si,
müteakip yıllarda bir önceki yıla göre artan ihracat hasılatının
%30'u ile bakiyesinin %15'i kurum kazancından indirilir. İhracat edildi-
ğinin tevski gartı ile ihracatçılara yapılan satışlarda yas meyve
sebze ve su ürünleri üreticisi kurum yönünden ihracat sayılır.

Bir önceki yıla göre artan ihracat hasılatının hesabında kur değis-
meleri dolayısı ile meydana gelen artıslar nazara alınmaz.
Madde 8, Bent 8: Bu bente göre dış navlun hasılatının ilk yılda %20'
si müteakip yıl artanın %30'u ve bakiyesinin %15'i kurumlara vergi-
sinden müstesnadır.

Madde 8, Bent 10: Turizm endüstrisi teşvik kanunu hükümlerine göre
"Turizm Müessesesi" belgesi almış olan kurumların döviz gelirlerinin
ilk yıl içinde %20'si, artanın %30'u ve bakiyesinin %15'i müteakip
yıllarda kurumlara vergisinden müstesnadır.

b.) Kurumlar Vergisi Kanunundaki diğer hükümlerle, 193 sayılı Gelir
Vergisi Kanunundaki hükümler:

- Gelir Vergisi Kanununun 7/1'nci maddesi parantez içi hükmünde
yer alan ve ihraç edilmek üzere Türkiye'den satınaldıkları veya imal
ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gön-
deren dar mükelleflerin bu işlerden doğan kazançlarını vergi dışı
bırakan hükmü, 2361 sayılı kanunla 1.1.1981'den itibaren yürürlük-
ten kaldırılmıştır.

Keza dar mükelleflerin menkul kıymet satışından doğan kazançları
ile mevduat faizlerinin gelir vergisi dışında bırakılmasına ilis-
kin hükümde kaldırılmıştır.

Buna mukabil, döviz tevdiat hesaplarına ait olarak ödenen faizler
Gelir Vergisinden 2361 sayılı kanunla müstesna tutulmuştur.

- "Yatırımın, ihracatı Gelistirmeye" matuf olması halinde de ya-
tırım indiriminden istifade edileceği, diğer şartlarla birlikte,
sayılmıştır. Bu bent bir hükmü değildir. Ancak eskiden sadece öz
sermayeden karşılanan yatırım için indirim uygulanırken, 2361 sa-
yıllı kanunla getirilen hükümle, "borçla" karşılanan yatırım, için
de indirim hakkı verilmiştir.

Yatırım indirim için nispet %30'dur. Ziraat yatırımlarında böyle
kalkınmada ile ilgili yatırımlarda %40, öncelikli bölgelerde ya-
pılan yatırımlarda %60'tır. %60 oran 1.1.1981'den önce %50 idi.
(Gelir Vergisi Kanunun ek md.3)

- Gelir Vergisi Kanununun yatırım indirimine ilişkin hükümleri sermaye şirketleri ile kooperatifler hakkında da uygulanır. Ancak kalkınma planı ve yıllık programlarda özel önem taşıdığı belirtilen sektörler ile kalkınmada öncelikli bölgelerde yapılan yatırımlar dolayısıyla yatırımcı sermaye şirketleri ile kooperatiflerin bu yatırımları için indirim nispeti %60'tır.

- Kurumlar Finansman Fonu: K.V. Kanununun mükerrer 8'nci maddesine göre, (2362 sayılı kanunla 1.1.1981'den itibaren konulmuştur.)

Sermaye şirketleri ile kooperatif şirketler, yatırım indiriminden yararlanmasında kabul edilmiş bulunan yatırımların finansmanında kullanmak üzere ayrılan fonu, vergi matrahından, belli sartlarla indirilebilirler. Bu indirilecek miktar matrahın %25'ini ve yatırım tutarını geçemez.

Yatırım indiriminden, ihracatla ilgili yatırımlar da yararlandığından, bu hüküm ihracatla da ilgili sayılabilir.

2.1.2.3. İHRACAT GARANTİLİ ORTA VE UZUN VADELİ YATIRIM KREDİLERİNDE

VERGİ, RESİM VE HARÇ İSTİSNASI:

DPT Teşkilatı müsteşarlığınca yayınlanan 17.2.1981 tarih ve 81/2 nolu tebliğde,

"Yatırımların teşvik ve yönlendirilmesi ile ilgili mevzuat ve usuller, teşvikler belirlenmiştir.

27.6.1973 tarih ve 261 sayılı kanunun verdiği yetkiye istinaden 27.6.1973 tarih ve 7/5821 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan "İhracatın teşvik ve geliştirilmesi esaslarına dair kararın 1'nci maddesi ile ihdas edilen vergi, resim ve harç istisnası, ihracat garantili yatırımlarla, gemi inşa ve gemi tesisleri ile ilgili orta ve uzun vadeli kredilere (bu krediler vadelerinde tasfiye edilmeye kadar) uygulanmaktadır.

tesme safhasında
belirli kredi-

2.2. İHRACATI TEŞVİK EDEN KREDİ UYGULAMALARI:

Merkez Bankası ve Bankalar belli oranda öz kaynaklardan karşılanması zaran daha düşük faiz oranları uygulamaktadırlar. Bu kredilere ayrı zamanda vergi, resim ve harç istisnası uygulanmaktadır.

1 Temmuz 1980 tarihinde faizlerin serbest bırakılması üzerine bankalar yaptıkları centilmenlik anlaşmasına göre ihracat faizlerinin ihracat hazırlık kredilerinde %27, diğerlerinde ise %36 olarak saptamışlardır.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Nisan 1981'den itibaren bankalara ayrılan muhtelif ihracat reeskont kredilerini birleştirmiş, bankalarla birleştirmiş ve daha kolay ve uygun koşullara tabi tutmuştur.

- Getirilen yeni sistemde (ek tablo) nakliyecilerin yurt dışı satış ve teslimleri, garantisiz ticari borçlarla ilgili fason imalatı geçici kabul, transit ticareti ve reeskont işlemleri de ihracat reeskont kredileri kapsamına alınmıştır.

- Bu kredilerin kullanılmasında TUD'dan belge alınması zorunlu tutulmuştur. (Özellik arzeden ihracat harışı)

- İmalatçı-ihracatçı firmalar için kredinin rotatif kullanma esasları getirilmiştir. Yani ihracatın gerçekleştirilen kısmı için otomatik olarak kredi devam etmektedir.

- Bankalar için bu kredilerde reeskont limiti sözkonusu olmayacaktır.

- Teminat aylık %2 olarak verilmekte ve pulsu senetler de kabul edilmektedir.

- TC Merkez Bankası şubeleri 100 milyon TL kadar merkeze sormadan kredi verebilecektir.

REESKONT KREDİLERİ KOŞULLARI

Kredinin									
Büyüklüğü	Suresi	Ödemesiz Suresi	EK Süre	Senet Vadeleri	Karşılanma Şekli	Teminatı	Tasfiyesi	Kredi Koşulları	İhracatçı
1) İmalatçı-İhracatçı	Son 3 yıllık en yüksek ihracat	- - -	12 ay	9 ay vade	220 firma	224	Gerçekleşmede kredi devamlı	260 gerçekteki süresinde	İmalatçı-İhracatçı
2) Düz İhracatçılar	Son 3 yıllık en yüksek ihracat	3 ay	6 ay	4 ay vade	210 firma	216	Gerçekleşmede kredi devamlı	260 gerçekteki süresinde	İhracatçılar
	8 aylık kredi: 265								
	6 aylık kredi: 250								
	4 aylık kredi: 235								
	2 aylık kredi: 220								
	1 aylık kredi: 205								
3) Taahhütlü İhracatçılar	Son 3 yıllık en yüksek ihracat	12 ay	116 6 ay	9 ay vade	220 firma	224	265 döviz karşılığı	260 gerçekteki süresinde	İhracatçılar
1) İmalatçı-İhracatçı	TC MB İdare Merkezince tesbit edilmiş miktar	12 ay	116 6 ay	9 ay vade	220 firma	224	265 döviz karşılığı	260 gerçekteki süresinde	İmalatçı-İhracatçı
2) Düz İhracatçılar	TC MB İdare Merkezince tesbit edilmiş miktar	6 ay	3 ay	4 ay vade	215 firma	216	265 döviz karşılığı	260 gerçekteki süresinde	İhracatçılar
3) Taahhütlü İhracatçılar	TC MB İdare Merkezince tesbit edilmiş miktar	12 ay	116 6 ay	9 ay vade	220 firma	224	265 döviz karşılığı	260 gerçekteki süresinde	İhracatçılar

İmalatçı-İhracatçı ve taahhütlü ihracatçıların dışındaki ihracatçılar

Genel olarak, ihracat kredilerinde teminat oranı %15 olup belgeli

kredilerde %18'e kadar çıkmaktadır.

Ihracat kredilerinde aşağıdaki hallerde TUD'dan belge alınması teşvikten yararlanmak için zorunludur.

a) Yurtiçi serbest dövizli satışlar,

b) Tesçile tabi ürün ihracatı

c) Anlaşmalı ülkelerle ihracat

d) 8 aydan fazla imalat süresi olan ihracat

Faiz Farkı İadesi:

8/909 sayı ve 4.6.1980 günlü kararda sınırlı üretimde faiz farkı iadesi (tütün sektörü hariç) %27'nin %35'i olan %9.45'dir. Bu suretle net ihracat faizi %17.55'e gelmektedir.

Diğer ihracat kredilerinde ise %36'nın %25'i olan %9 indirilmekte ve net faiz %27 olmaktadır.

Ihracatı Teşvik Fonu Kredileri:

İthal teminatlarından %50 kesinti ile kurulan bu fon teşvik belgesi alan ihracatlara %11 faizle verilir. (%3 aracı bankaya verilir) Kredinin vadesi bir yıl olup komple fabrika ve tesislerde 3 yıla çıkartılabilir.

Bu krediler, yaş meyve, sebze ve su ürünleri ihracatında kullanılmaktadır. TUD başka sahalarda da kredi kullandırmaya yetkilidir.

Ihracatçı sermaye şirketlerinin bazı yatırımlarına yedi yıl, bunların işletmelerine üç yıl vadeli kredi verilebilmektedir.

Ihracatı Teşvik Kararına Tabi Olarak

Yapılan Belgesiz İhracat ve Uygulaması (8/887 sayılı karar)

Belgesiz ihracattan maksat hiçbir merciden belge almadan aracı banka ile başbaşa kalarak gerekli teşvikler ve teşvik kredilerinden yararlanmaktır. Bunun için TUD'dan teşvik belgesi almaya da gerek bulunmamaktadır. İhracat kredisi ve diğer teşviklerden faydalanan bilmek için taahhüt edilen ihracatın tesçile tabi olmadan, serbest döviz karşılığında yapılması şarttır.

Bu tip ihracat aşağıdaki mal veya mal gruplarında yapılabilmektedir:

- Sanayi mamulleri ile madenler ve taşıdığı mahsulleri,
- Yaş meyve, sebze ve su ürünleri,
- Fiyat Destekleme Fonu'na tabi tarım ürünleri,
- Diğer tarım ürünleri

İhracatçılar İthalatçı firmalarla satış akdi yapılmış veya akreditifi gelmiş sözleşme malların, imali veya temin, tedarik ve ihracat mak-sadıyla gerekli finansmanı sağlamak üzere aracı bankalara müraa-
eder.

"Satış Akdi"nden maksat İhracat edilecek malın cinsi, miktarı, fiyatı, teslim tarihi gibi şartları ihtiva eden mukavele veya fir-
manın kendisinin tasdik edeceği mektup, telgraf, teleks gibi belge-
lerden biridir.

Banka tarafından İhracatçıya verilecek kredi miktarı İhracatçının İhracat karşılığında getirmeyi taahhüt ettiği dövizin 80'ini ge-
memektedir. Aracı banka İhracatçının müraaasını kabul ettiği tak-
tirde kredinin aşgari 20'sini bankanın kendi kaynaklarından karşı-
lamak şartıyla kalan 80'ini İhtin Merkez Bankasına reeskont talebin-
de bulunmaktadırlar.

Açılan kredinin vadesi:

- a) Sanayi mamulleri ile madenler ve taşımacılık mahsullerinde sekiz ay,
- b) Yaş meyve, sebze, su ürünleri ile fiyat Destekleme Fonuna tabi
tarım ürünlerinde 6 ay,
- c) Diğer tarım ürünlerinde 4 aydır.

İhracatın belirlenen şartlar çerçevesinde tamamlan sürede yapılacağı-
na dair İhracatçıdan bankaca bir taahhütname alınmaktadır. Bu esas-
lara göre açılacak kredilerde Bankalar İhracatçıdan 15 teminat al-
maktadırlar. Teminat nakit dışındaki kıymetlerdir.

Aracı İhracat:

Aracı bankadan müsaade almak ve gümrük çıkış beyannamelerine aracı İhracatçının adı ve ünvanını şerh vermek kaydıyla taahhüt edilen İhracat aracı İhracatçı eliyle yapılabilir. İhracattan sonra yapı-
lacak aracı İhracatçı müraaalarını kabul edilemez. Ancak partiler halinde yapılan İhracatta İhracatçı partiler için aracı İhra-
catçı talepleri kabul edilebilir.

Dövizlerin Kullanılması:

Bu karar çerçevesinde taahhüt edilen İhracat karşılığı gelen döviz-
ler, TPK mevzuatı çerçevesinde ve 8/182 sayılı "İhracatı Teşvik
Kararı" ile 80/2 sayılı "İhracatı Teşvik Tebliği" hükümlerinde be-
lirlenen "İhracattan Sonra Döviz Tahsis" esaslarına göre kullanı-
lır. Ayrıca İhracatçının kendisine bırakılmış olan dövizlerden
dış navlun ödemesi yapılabilir.

2.3. GÜMRÜKLERLE İLGİLİ İHRACATI TEŞVİK TEDBİRLERİ:

Ham ve Yardımcı Maddelerle Ambalaj Malzemelerinin Gümrük

Muafiyeti:

25 Ocak kararları ile ihraç edilecek malın yapımında kullanılan ham maddeler, yardımcı maddeler ve ambalaj maddelerine gümrük muafiyeti uygunlanmaktadır.

Geçici Kabul Yolu ile İthalat:

İlerde ihraç edilmek üzere belli bir ithalatın geçici olarak yapılmasında ihracatçılara döviz tahsis önceliği tanınmıştır.

Bu işlem için gümrük vergilerini teminata bağlanmakta ve gelen dövizlerin %50'si tekrar ihracatçıya tahsis edilmektedir. Gelen eşyanın kalış süresi 12 ay olup mücbir sebeple 12 ay daha uzatılabilir. Bu yetki 25 Ocak kararları ile gümrükten TUD'a geçmiştir.

Garantisiz Ticari Borçların Fason İmalat Yolu ile Gert Ödenmesi

Kolaylığı:

Alacaklı yabancı firma, alacağının Türkiye'de fason imalat yaptırarak tahsil edebilir. Bunun için:

- İhraç edilecek malın bünyesine giren ham ve yardımcı maddeler, alacaklı yabancı firma tarafından geçici ithal yoluyla bedelsiz olarak gönderilir.

- Alacaklı yabancı firma, bu maddeler yerine döviz olarak bedelinin gönderdiği takdirde, imalatçıya geçici ithal karşılığı döviz tahsis yapılır.

- İhraç edilecek malın bünyesine giren ithal girdilerinden yerli temin edilmeyen kısmının ithali için döviz tahsis edilebilir.

Yukarıda sayılan hallerin hepsinde garantisiz ticari borca sayılacak miktar, fason imalata (kısa işçilik ve kar toplamı olarak kabul edilebilir) tekabül eden değerdir. (1) ve (2) numaralı maddeler dahilindeki imalat için fason bedel, (3) numaralı maddedeki imalat için FOB ihraç bedeli esas alınarak, imalatçılara, ihraçat kredisi de verilebilmektedir. Bu tür ihracatta, ihracattan sonra döviz tahsis yapılmamaktadır.

Fason imalat yoluyla garantisiz ticari borcun ödenmesi gayesiyle yukarıda belirtilen işlemlerin yapılabilmesi ve döviz ile kredi teşviklerinden istifade edilebilmesi için DPT Teşvik ve Uyumlama Dairesine müracaatla ihraçatı teşvik belgesi alınması gerekmektedir.

2.4. DÖVİZLE İLGİLİ KOLAYLIKLAR

İhracatçılara ihracatın taahhüt ettikleri malların imali amacıyla gerekli girdilerin, işletme ihtiyaçlarını karşılamak üzere, ihraçatı teşvik kotasından öncelikle döviz tahsis edilmektedir. Bu

kolaylıktan sadece serbest dövizli ihracat yararlanabilir. Diğer bir koşul ise getirilecek malların ithal listelerinde bulunması kayıdır. Bu kolaylık gümrük muafiyetini içermez.

İşleme ihtiyaçları için verilen döviz tahsisleri yapılan ihracatın %50'si ile sınırlıdır. Bu kolaylıktan eskiden sadece imalatçı ihracatçı faydalananlar bu defa yan sanayicilere de bir olanak tanımlanmıştır. Eskiden ihracatla ilgili ambalaj maddeleri için döviz tahsis yapılmazken yeni uygulama buna imkan vermiştir.

Ihracat Bedellerinin Serbestçe Kullanılması

Serbest döviz karşılığı yapılan ihracatta ihracatçı, dövizlerin satın aldığı ürünlerinde %50, madenlerde %50, yaş meyve ve sebze %10, yurt dışı taahhütlerde %10'unu serbestçe kullanabilirler, baskalarına devredebilirler.

Transit ticaretinde bu oranlar döviz tahsis alınmış ise %30, alınmamış ise %50'dir.

Döviz tahsis için %10 teminat alınmaktadır.

Aşağıdaki hallerde döviz transfer öncelikleri tanımlanmıştır:

- ihracat teşvik belgeli yatırımlarla ilgili döviz tahsisleri
- ihracatçıların ambalaj ihtiyaçları
- Geçici ithalat ve fason imalatla ilgili döviz tahsisleri
- Transit ticareti ile ilgili döviz tahsisleri

Ihracat Bedellerinin Giderlere Mahsubu

Ihracat taahhüdü yapan kimseler döviz gelirlerinde ithal ihtiyaçları ile kullandıkları dış kredilerin ana mal, faiz, gider ve komisyonlarını mahsup etmeleri imkan dahilindedir.

- TL'ye Çevrili Döviz Tevdiat Hesabı Kredileri

TPK hakkında 17 sayılı karara ilişkin Seri: I No: 615 sayılı tebliğde belirtildiği üzere, dışarıda çalışan işçiler, serbest meslek sahipleri ya da Türkiye'den gönderilen görevliler, döviz pozisyonunu tutmaya yetkili bankalarda döviz tevdiat hesabı açabilirler.

Hesabın Türkiye'ye getirilmesi zorunlu olmayan ve MB tarafından alın ve satım yapılan dövizler karşılığında faizli ve kesim alışı yapılmak kaydıyla açılması zorunludur.

Dövizlerin kullanımı dövizleri tutmaya yetkili bankaların ihracatı ve müteahhitlere, ihtiyaçları için yapacakları ithalat bedelinin transferi amacıyla verdikleri kredi şeklinde olabilir. Kredinin geri ödenmesi yurda getirilen döviz ile yapılır. "Döviz kredisi" olarak adlandırılan bu kullanım şekline başka bir de "ihracat bedelinin transferi" olarak adlandırılır diğer bir döviz kullanımı şekli vardır. Buna göre ise adı geçen dövizler "ithalat Rejimi ve Yönetmeliği" dairesinde ve yalnız kabul kredisi yoluyla ithal edilebilecek maddelerin ithalat bedellerinin transferlerinde kullanabilirler.

2.5. ÖZELTİK ARZEDEN DİĞER TEŞVİKLER

Teşvik sistemi ihracatçı şirketler için ek teşvikler sağlanmıştır. Bunlardan yararlanılabilmesi için;

- 1) Anonim, Limited ve Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket olmas,
- 2) Ödenmiş sermayesinin en az 50 milyon Türk Lirası olması veya 12 ay içinde bu miktar sermayeye (ödenmiş kısım) gıkarıllacağını taahhüt edilmesi
- 3) ihracatı teşvik tedbirlerinden faydalanmak üzere yaptığı müra-caat tarihi esas alınarak geçen bir yıllık ihracatının toplamı asgari 15 milyon ABD doları olmas,
- 4) Sözü edilen 15 milyon doların asgari %50'sinin satın mamul ve madden olması,
- 5) Her yıl yapılacak ihracatın, bir önceki yıl ihracatından %10 daha fazla olması,
- 6) ihracatını bizzat yapması, aracı ihracatçı kullanılmaması,

lazımdır.

Yukarıdaki şartları haiz bulunan imalatçı olmayan ihracatçı şirketler, aşağıda belirtilen teşviklerden faydalanırlar.

- Diğer ihracatçı ve imalatçı ihracatçılara verildiği gibi, daha yüksek oranda vergi, resim ve harç istisnaları ihracat kredisi, imalatçı ile ilişkisine bakılmaksızın, ihracat taahhüt edilecek malların bünyesine giren ham ve yardımcı maddelerle ambalaj malzeme ve diğerleri için, döviz tahsis ve öncelikli transferi, 2'nci maddede gereğince tahsis edilecek miktar kadar dövizin, kendilerinin veya imalatçıların dahil piyasa satışları mamullerinin bünyesine giren ithal girdileri için tahsis ve öncelikli transferi, ihracat edilecek malı imal eden imalatçıya vermek üzere, yatırım maliyetini, yedek parça, işletme malzemesi ithal için döviz tahsis ve transfer önceliği, Yukarıdaki maddelerde belirtilen döviz tahsisleri toplamı, ihracat taahhüt edilen mal karşılığı dövizin %60'ını geçmemektedir.
- İthal edecekleri ham ve yardımcı maddelerle ambalaj malzemelerinin den ihracat edilecek malın bünyesine girecek miktarı için gümrük muafiyeti,
- Geçici ithal hükmünden, yan sanayicisi ile ilişkisine bakılmaksızın faydalanma,
- ihracatı geliştirmek maksadıyla ambalajlama, paketlenme, doldurma, tasnifleme, depolama, muhafaza ve nakliye ile ilgili konularda yapılacak yatırımlar için, bütün teşviklerin uygulanması, ihracatı Teşvik Fonundan düşük faizli ve yedi yıl vadeli yatırım, üç yıl vadeli işletme kredisi verilmesi.

Ihracat Sayılan Yurt İçi Satışlar (80/sayılı karar)

- Aşağıdaki işlemler, ihracat sayılarak teşvik sisteminden yararlanılabilmektedir.
- Yabancı kuruluşlarca tamamı veya bir bölümü finansé edilen yurt içi yatırımlardan millîleştirilme, ihaleye çıkartılanların gerçekleştirilmesi taahhüt eden yurtiçi ve/veya yabancı müteahhithlerin anılan finansmanla yaptıkları yurt içi imalatın bu yatırımlarda kullanılan malların,
- Yerli imalatçıların kendi mamullerini, 1'inci fıkrada belirtilen müteahhithlere, sözkonusu yatırımlarda kullanılmak üzere teslim, yurt içinde ikili veya çok taraflı anlaşma hükümlerine göre bu- lunan yabancı veya millîleştirilme kuruluş ve tesislerin, yurt dışından getirme imkanına sahip bulunup bulunmadıkları ve malze- melerin, bunları imal eden yurtiçi imalatçıların tarafından bu ku- ruluşlara döviz karşılığı satışı,
- Yukarıda (3) . fıkrada belirtilen kuruluş ve tesisler ile yabancı müteahhithlerin Türkiye'deki temsilciliklerinde görevli bulunan yabancılarla, döviz karşılığı yapılan satışlar

5) Diğer yabancı uyruklulara (turistlere) yapılan ve alıcı başına 1000 ABD Dolarını aşan satışlar.

6) Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarına, memleketine getirmek zorunda olmadıkları dövizler karşılığında yapılan satışlar.

7) Gümrük hattı dışı veya satış mağazaları tarafından döviz karşılığında yapılan satışlar

8) Satış tarihinden itibaren altı ay içinde ambalajlanacak ihracat ürünleriyle birlikte ihracat edilmek şartıyla imalatçıların, ihracatçılara teslim ettiği ambalaj mal ve malzemeleri ile ilgili satışlar

2.6.ORMAN ÜRÜNLERİ İHRACATININ TEŞVİKİ

Orman ürünlerine ihracat gücü kazandırmak, ihracat miktarını ve değeri arttırmak için öteden beri bu konuya özel ve tercihli teşvikler uygulanmaktadır. Son defa yürürlüğe konulan 8/1042 sayılı "Orman Sanayi Ürünlerine ihracat Gücü Kazandırılmasına Dair Karar" (R.G. 26.6.1980) ile bunun uygulanmasını gösteren Tebliğde (R.G. 26.6.1980) ihracatçıların ihracat ettikleri orman sanayi ürünleri karşılığında ve ihracat edilen bu mala kabul eden miktarda ham ve yarı mamulün, kamu kuruluşları da dış piyasalardaki cari fiyatlar üzerinden, ihracatçıya teslimi öngörülmüştür. Bu fiyatlar her sene ocak ayında, dünya piyasası fiyatları esas alınarak tesbit edilmekte ve yıl sonuna kadar sabit tutulmaktadır. Ayrıca, kamu kuruluşları, ihracat süresine göre fiyat garantisi de verilmektedir. Bu kamu kuruluşları: Orman Bakanlığı, Sümerbank, Makina Kimya Endüstrisi Kurumu ve SEKA'dır. Dünya cari fiyatlarından ham ve yarı mamul alan ihracatçılara, bu mallar için ayrıca 8/182 sayılı ihracatı Teşvik Kararına göre döviz tahsisatı yapılmamaktadır. Ancak, bu ihracatçılara, aynı karara dayanılarak ihracat kredisi ve diğer teşviklerle ihracatta vergi tadesi verilmektedir.

BÖLÜM III

BUGÜNKÜ TEŞVİK UYGULAMASI

SONUÇLARI

1) UYGULAMA SONUÇLARI:

Teşvik ve Uygulama Dairesince 1980 senesinde 1398 ihracatı Teşvik Belgesi düzenlenmiştir. Bu belgelerden 895'i selektif, 503'ü ise yaş meyve ve sebze teşvik belgesidir. En fazla teşvik belgesi alan ilk 3 alt sektör sırası ile: Dokuma ve Giyim, Gıda sanayi ve Makina imalat sanayidir.

1980 senesinde ihracatı teşvik için dağıtılan kredi toplamı 69,3 milyar TL. olmuştur. Bunun karşılığı 1.4 milyar \$ tutarında ihracat tahvili alınmıştır.

1980 senesinde selektif olarak verilen kredilere karşılık alınan tahvillerin oranı 46,3 TL/\$ olmuştur. Yani her dolar tahvili için 46,3 TL. kredi kullanılmıştır. Aynı şekilde yaş meyve ve sebze de her dolar tahvili için 53,8 TL. kredi kullanılmıştır.

Verilen selektif kredilerin faizleri normal olarak %40 oranında faiz indirimine tabi olduğundan bu krediler için asgari faiz subvansiyonu (ortalama 10 ay. kredi süresi alındığında) 4,7 milyar TL. veya dolar başına 3,4 TL. olmaktadır. Kullanılan krediler mükemmel vergisi, ipotek masrafları, damga ve resim harçlarından muaf olduğundan dolaylı olarak % başına 2,4 TL. ilave bir subvansiyon verilmiş olmaktadır.

Verilen ihracat kredilerinin sektörler dağılımında en fazla kredi kullanan sektörlerin sektörleri dokuma ve giyim, gıda, makine imalat ve otomotiv sanayii olduğu görülmektedir. Dokuma ve Giyim Sanayii 25 milyar TL. kredi almış, 511 milyon \$ ihracat tahvili karşılığında bulunarak dolar başına 49,3 TL. kullanmıştır. Taahhüt ettiği ihracatın her doları için gıda sanayii 42,3 TL., Otomotiv Sanayii 44,2, Makina imalat sanayii ise 55,8 TL. kredi kullanmıştır. Taahhüt karşılığı en az kredi kullanan alt sektör 41,1 TL/\$ ile Taşocakçılığın ürünleri sanayii olmuştur.

1980 senesinde 1,7 milyar \$ döviz tahsisatı yapılmıştır. Bu döviz tahsisatı karşılığında alınan ihracat tahvillerinin tutarı da 222 mil-

yon olmuştur. Hammaddede bakımından en fazla dışa bağımlı olan sektörler 40,5 milyon \$ ile Doküma ve Gilyim, 24,3 milyon \$ ile Otomotiv Sanayi ve 13,8 milyon \$ ile Demirden Başka Metaller Sanayidir.

İhracat taahhüdlерinin gerçekleştirilmesi için bir yıl süre tanıması ve mücbir nedenlerden dolayı bu sürenin 1 yıl daha uzatılabilmesi nedeniyle 1980 senesinde verilen teşvikler sonucu alınan taahhüdlерin ne kadarının gerçekleştirildiği, 1981 veya 1982 senesi sonlarında belli olacaktir. Bu nedenle daha detaylı bir analiz yapma imkanı bulunmamaktadır. Ancak Teşvik ve Uygulama Dairesi sistemin bazı yerlerde aksadığına, örneğin, vergi resim ve harç belgesi alabilmek için bir çok firmanın gerçek olmayan ihracat taahhütlерinde bulunduğunu belirtmektedir.

1973 yılından bu yana vergi, resim, ve harç istisnalarına bağlı olarak 918 proje ihracat garantisi almıştır. Bu projelerin taahhüt ettiklери ihracat 5 yıl için 5,5 milyar \$'ı bulmuştur. Bugüne kadar alınan taahhüdlерin ancak 972 milyon \$'lık kısmı gerçekleştirilmiştir.

1981 yılının Ocak-Nisan döneminde ise toplam 225 ihracat projesine selektif fondan kredi verilmiştir. Bu projelere 34,7 milyar TL. kredi verilmiş, bunun karşılığında 587,4 milyon \$ ihracat taahhüdü alınmıştır.

İhracatı Teşvik Fonundan 161 projeye 10,4 milyar TL. kredi bağlanmış ve 135,8 milyon \$ ihracat taahhüdü alınmıştır.

10 Ocak-15 Mayıs 1981 tarihleri arasında Belgesiz İhracat Kredilerinin toplamı 33,2 milyar TL.'yi bulmuştur. Böylece toplam ihracat kredilerinin 78,2 milyar TL. ye ulaşmıştır. Ancak bu kredilerin şu ana kadar %60'ının kullanılması olduğu tahmin edilmektedir. Taahhüt edilen ihracat ise Eylül ayında fiilen gerçekleştirilmeye başlayacaktır.

**1980 Yılı İhracat Teahhütlü Karşılığa Verilen Kredi ve Döviz Kullanımlarının
Sektörel Dağılımı**

SİRKÜLERLER	Belge Sayısı	Verilen Kredi	İhracat Teahhütlü FOB \$	Tahsisler				İhracat Teahhütlü FOB \$	Toplam Teahhüt
				Hesap Karş. Kd. Ambalaj Kd.	İşletme Harcıraç	Tevsil Yatırım			
Dokuma Giyim	361	25.258.808.634-	511.602.807-	40.506.783-	7.570.740-	2.213.812-	73.666.583-	585.573.390-	
Gıda Sanayi	142	7.472.409.000-	176.300.906-	5.594.425-	179.137-	195.968-	19.554.754-	195.855.659-	
Orman Ürünleri	30	978.291.000-	37.854.251-	4.873.094-	-	-	1.816.333-	39.670.584-	
Kıyafet Sanayi	38	1.487.354.515	42.106.041	6.117.485	906.591	18.353	17.775.000	59.881.041	
Seramik Sanayi	7	382.506.000	6.493.000	2.844.175	-	-	-	6.493.000	
Demirten Başka Metaller	17	1.626.037.000	25.888.220	13.867.138	837.800	-	1.021.740	26.829.960	
Elektrik Sanayi	16	1.174.696.000	21.378.976	1.400.704	221.523	-	-	21.378.976	
Deri ve Kösele	35	1.266.670.000	28.532.566	-	-	-	-	28.532.566	
Otomotiv Sanayi	16	3.000.675.000	67.920.590	24.322.901	19.405.036	-	44.758.881	112.679.471	
Turistik Eya San.	11	239.492.000	4.835.941	142.379	-	-	-	4.835.941	
Madeni Eya Sanayi	30	1.610.019.000	38.198.124	1.967.622	256.692	97.323	267.741	38.465.865	
Tağ Ocakları	12	583.477.000	14.189.250	291.260	103.240	-	1.365.078	15.554.328	
Madencilik	15	1.107.094.000	27.353.668	465.859	138.681	-	9.585.090	23.438.758	
Kakına İmalat San.	44	2.991.312.000	53.627.911	6.302.376-	777.844	442.392	10.053.639	63.681.550	
Metallurji	5	225.331.000	4.197.226	-	-	-	-	4.197.226	
İnşaat San.	6	256.390.000	4.022.029	-	-	-	-	4.022.029	
Demir	2	133.626.000	2.431.000	-	-	-	-	2.431.000	
Ambalaj	4	312.587.000	7.535.877	839.538	-	-	2.536.477	10.072.354	
Lastik Sanayi	7	617.570.000	12.566.771	4.339.936	319.586	-	1.649.000	14.015.771	
Pigment Kilden Gereç Sanayi	2	38.000.000	2.870.000	-	-	-	-	2.870.000	
Tarım Makineleri	8	366.951.000	6.705.374	-	-	-	-	6.705.374	
Çimento Sanayi	9	2.228.908.000	46.821.501	572.032	21.245	-	12.000.000	58.821.501	
Plastik Sanayi	13	718.006.000	18.313.560	934.932	-	-	221.868	18.595.428	
İlaç Sanayi	5	216.445.000	3.776.000	875.141	30.577	12.993	1.395.782	5.171.782	
Silah Sanayi	1	474.580.000	16.772.863	-	-	-	-	16.772.863	
İçki Sanayi	1	64.000.000	1.145.000	-	-	-	-	1.145.000	
Bakır Sanayi	2	96.936.000	1.920.000	-	-	-	-	1.920.000	
Demir Çelik Sanayi	18	1.687.273.000	35.070.078	8.375.256	221.096	-	10.307.327	45.377.405	
Tarım Ürünleri	2	72.226.000	1.400.000	-	-	-	-	1.400.000	
Kayataşları İmalat	3	77.241.000	1.572.088	-	-	-	-	1.572.088	
Demir Taşları	2	298.489.000	7.142.804	144.397	-	-	-	7.142.804	
Elektrikli Ar. Ger. Sanayi	18	1.595.740.400	33.019.980	3.291.559	117.466	-	410.706	33.437.686	
Karayolu Taşımacılığı	1	-	1.000.000	-	-	-	-	1.000.000	
Can Sanayi	12	1.194.512.000	29.135.885	1.137.494	2.132.051	73.097	11.974.115	41.109.400	
Selektif Olarak	895	59.958.652.549	1.293.879.621	129.229.965	33.599.305	3.052.338	219.653.083	1.513.532.704	
Yas Keyve Sebze ve Et Ür.	503	9.355.025.000	173.877.846	4.489.462	1.451.860	76.480	3.146.477	177.024.323	
Total	1398	69.308.677.549	1.467.757.467	133.789.427	35.051.165	3.128.818	222.799.560	1.734.601.027	

Vergi, Resim ve Hare İstisnası Belgelerine Bağlı Olarak Alınan İhracat Taahhüpleri (x)

Yıllar	Tarım	Madencilik	İmalat	Diğer	Toplam
1973	11,500	25,010	653,392	-	689,902
1974	-	13,335	428,109	-	441,444
1975	-	1,050	551,213	11,823	564,086
1976	-	34,989	395,995	38,293	469,277
1977	-	51,260	502,461	72,786	626,507
1978	-	41,430	895,747	72,815	1,009,992
1979	4,500	18,000	948,996	-	971,466
1980	7,000	37,500	684,361	23,750	752,611
TOPLAM	23,000	222,574	5,061,244	219,467	5,525,285

(x) Taahhüpler, Vergi, Resim ve Hare İstisnası Belgelerinin tarih-lerine göre taksim edilmiştir.

Vergi Resim ve Hare İstisnası Belgelerine Bağlı Olarak Gerçekleşen İhracat Taahhüpleri (x)

Yıllar	Tarım	Madencilik	İmalat	Diğer	Toplam
1973	4,993	22,849	475,265	-	503,107
1974	-	133	213,060	-	213,193
1975	-	994	89,081	10,973	101,048
1976	-	5,230	64,330	10,569	80,129
1977	-	6,720	28,632	4,483	39,835
1978	-	386	3,279	4,978	8,643
1979	-	-	26,605	-	26,605
1980	-	-	-	-	-
TOPLAM	4,993	36,312	900,252	31,003	972,560

(x) Gerçekleşen taahhüpler, Vergi, Resim ve Hare İstisnası Belgelerinin tarihlerine göre yıllara taksim edilmiştir.

İhracat Kredilerinin Dağılımı
Selektif Fondan Verilen Kredi
(Ocak-Mart 1981)

Aylar	Belge Adedi	Verilen Kredi (TL)	Reeskon (TL)	Taahhüd (ğ)
Ocak	15	2.519.119.000	2.117.393.000	56.082.100
Şubat	26	7.453.866.000	5.571.290.000	122.429.863
Mart	91	12.151.802.000	8.539.352.000	216.723.216
Nisan	93	12.942.467.000	7.968.996.000	192.153.423
TOPLAM	225	34.767.254.000	24.197.031.000	587.388.602

İhracatı Teşvik Fonundan Verilen Krediler
(Ocak-Mart 1981)

Aylar	Belge Adedi	Verilen Kredi (TL)	Taahhüd (ğ)
Ocak	39	569.088.000	8.576.000
Şubat	29	2.922.288.000	36.526.000
Mart	39	4.918.944.000	64.689.000
Nisan	54	2.112.017.000	29.062.677
TOPLAM	161	10.447.017.000	135.853.677

Belgesiz İhracat Kredisi 1981

Aylar	Firma Sayısı	Taahhüd	Aracı Banka	Merkez Bankası	Kredi Toplamı
1 Ocak -30 Ocak	71	33.046.650	549.264.605	2.174.160.207	2.723.424.812
30 Ocak -13 Şubat	46	25.913.766	542.208.587	2.158.785.253	2.700.993.840
13 Şubat- 12 Mart	160	104.803.653	1.525.953.469	5.709.052.104	7.235.005.573
13 Mart - 10 Nisan	74	75.563.273	1.068.727.927	4.270.324.251	5.339.052.178
10 Nisan- 15 Mayıs	276	236.085.218	2.460.363.351	12.301.816.756	14.762.180.107
T O P L A M	627	480.412.560	6.146.517.939	26.614.138.571	33.161.136.950

Bankaların İhracat Kredileri

(milyon TL.)

Yıllar	İhracat Kredileri		Toplam		Toplamda	
	Banka Kredileri	MB Kredileri	Banka Kredileri	Pay (%)		
1970	1389	1455	37.430	3.7		
1971	1763	932	44.382	4.0		
1972	2438	966	58.517	4.2		
1973	3131	2085	78.235	4.0		
1974	3174	1311	101.826	3.1		
1975	5665	2535	145.493	3.9		
1976	6647	3708	193.656	3.4		
1977	6758	4394	239.628	2.8		
1978	11248	9231	298.079	3.8		
1979	16237	10579	431.000	3.8		
1980	43180	22288	678.3	6.4		

2) BUGÜNKÜ SİSTEMİN DEĞERLENDİRİLMESİ:

- Bugünkü ihracat teşvik sistemi büyük ölçüde devlet bütçesinden ve TCMB kaynaklarından sağlanan maddi olanaklara dayanmaktadır. Bu sistem ülke ekonomisine ne kadar dolar ihracatı, ne kadar TL harcayarak kazandırıldığını hesabi yapmamıştır. Aslında teşvik sistemi sistematiği olmadığından belki bu hesabın yapılması da son derece güçtür.
- Türkiye ihracat teşvik tedbirlerinde kendi içinde tutarlı, herkesin anlayabileceği bir makro model geliştirilememiştir. ihracatla ilgili sektörlerde TUD yatırımlara davet veya ikaz eden objektif bir metod geliştirilerek yerde pasif bir yol tutarak girişimcilerin kendisine müraعاتlarını beklimektedir.
- Teşvik Uygulama Dairesi ihracat teşvik sisteminde giderek mükemmel bir hale gelecek alfabetik endeksli bir kod sistemi geliştirilecek yerde aksayan yönler ve yapılan tazvikiilere göre ayrıntılı değişiklikler yapma yoluna gitmiştir. Bu nedenle sistemde mükerrer düzenlemeler ve boşluklar devamlı olarak mevcut olmuştur. Örneğin, TCMB son reyskont uygulamasi ile TUD'nin uygulamaları arasında tam bir ahenk ve paralellik kurulamamıştır.
- Bugünkü teşvik sistemi ihracatı is alemine halen uygulanan yasalar dışına çıkarma veya ayrı işleme tabi tutma yolunda geliştirilmiştir. Bu durum her işlemede ihracatçıya mercilere müraعات ve belgelenme zorunluluğunu getirmiştir. Oysa bir çok işlemler de özel teşvik belgelerle verime yerine genel teşvik uygulamaları yönüne gidilebilir. Örneğin, TIR alma ve yapma işleri veya salyangoz kerevit ihracatı gibi sadece dışa doğru açılma bilinen işlemler genel olarak, belge almadan, kolaylıklardan yararlanabilecekleri hükme bağlanabilir. Bu suretle hem kamu yönelticileri, hem ihracatçıların zarar ve emekleri tasarruf edilebilir.
- Teşvik sisteminin planlı dönemde gerçekleştirilmesi %30'u geçmemiştir. ihracattaki uygulama bu oranın da altında, bazılarında göre %10 oranındaadır. Bu durum ihracatı teşvik sisteminin yenden değerlendirilmesi zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Sistemin yenden değerlendirilmesi VI. bölümde ele alınan gözlemlerin de nazara alınması yararlı olacaktır.

BÖLÜM IV

TEŞVİK SİSTEMİNİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

VE ÖNERİLER

Türkiye 44 milyonluk nüfusu barındıran önemli büyüklükte bir ekonomiye sahiptir. Nüfus büyüklüğü açısından Dünya'da 18'inci, Avrupa'da 5'inci sırayı almaktadır. Buna karşılık GSMH büyüklüğü ekonomik güç karşılığı olarak ele alındığı zaman Türkiye 9,5 milyon nüfuslu Avusturya, 6,3 milyon nüfuslu İsviçre, 5 milyon nüfuslu Danimarka'dan daha aşağı düzeydedir.

Nüfus ve GSMH Büyüklükleri
(8) 1979 Senesi

Nüfus	GSMH (Milyar 8)	Cari Fiyatlarla
Almanya	61	717,6
İtalya	56,8	298,2
İngiltere	55,8	319.
Fransa	53.	531.
Türkiye	44,2	58,7
İspanya	37,4	162,3
Yugoslavya	22.	53,7
Hollanda	13,9	128,2
Belçika	9,8	95,4
Portekiz	9,7	21,3
Yunanistan	9,4	36,7
Avusturya	7,5	64,6
İsviçre	6,3	89,8
Danimarka	5,1	60,8
Norveç	4.	43,5

Dünya ihracat toplamındaki Türkiye ihracatının payı 1950 yıllarında %0,47 iken giderek bu oran düşmüş ve 1980'de %0,16'ya immiştir.

Dünya İhracatı/Türkiye İhracatı
(1950-1979)

Yıl	%
1950-54	0,47
1953-59	0,34
1960-64	0,29
1965-69	0,25
1970-74	0,22
1975-79	0,18
1980	0,16

Bu durum şunu açıkça göstermektedir:

Türkiye 1950'lerden bu yana dış pazarlarını kaybetmeyen bir politika izleyebilseydi bu gün ihracatı bugünkünün aşağı yukarı 2 misli, kağıdın verimlilik oranlarına da yükseltmek lazımdır. Türkiye kapalı sınırlar her şeyi kendisi yapar, zihniyeti ile hiç bir zaman ihracatın geliştirilemeyeceği anlaşılmıştır. Artık en kompetitif, en verimli, en ucuz yaptığımız mallar üzerinde ihtisas yapıp diğerlerini ihmal etme zamanı gelmiştir. Dünya pazarlarına mümkün mertebe çok mal satabilmek için rakip ülkelerin denediği bütün yolları denemeli ve hatta bu konuda tamamen Türkiye'ye has yeni metodlar bulmalıyız.

Ekonomi bilim bu günü uygulama ve beceri aşamasına 200 yılı aşan çalışmalar sonunda gelebilmiştir. Teori, ortaya çıkan sonuçları her devir ve ülkede cevaplandırmaya çalışmış ve günün ekonomik yönetime leri bu cevapları uygulamaya koymaya gayret etmişlerdir.

Bazı hallerde ekonomi biliminin haliettiği sorunlar, bilim adamının mesajını alacak yöneticiler iş başında olmadıklarından, bir çok toplum lar bilimin bulgularından çok geç yararlanabilmişlerdir.

Dış ticaretin iç ticareten en önemli farkı, alıcı ve satıcıların birbirlerinden uzak ve ayrı dil konuşmalarından ziyade aralarında milli hudutları yarattığı gümrük, kambyo, dış ticaret sınırlamaları ve formalitelerinin olmasıdır.

Ekonomi tarihi şunu açıkça göstermiştir ki, ihracat gelirlerini devamlı arttıran ve yüksek seviyede tutan ülkeler iç ekonomide piyasasını bilimsel kuralları devamlı olarak uygulayan ve ekonomilerine dış aşmada da en az sınırlamalar koyan ülkeler olmuştur. Bu ülkelerde yerli girişimciler iç talebin hudutlarında gerilememişler, iç üretim fazlalarını dışa satarak kapasitelerini yüksek seviye-

lerde kullanışlar ve bu sayede sağlanan verimlilik artışları ile ihracat fiyatlarının düşürülmüşlerdir. Kuşkusuz teori gerçeğin ken- disi değildir, fakat gerçeğin nereden ne yönde olduğunu gösteren çok değerli bir pusula ve ölçüdür. Bu bakımdan ekonomik tahminin teori- siz yapılması olanağı yoktur.

Bir ülkenin dışarıda ithalat-ihracatı arasındaki fark, veya genis- manada döviz gelirleri ile, döviz giderleri arasındaki fark, o ülke ekonomik yönetime ilişkin ekonomik verimlilik ve verimlilik gösterge- lerinden bir tanesidir.

25 Ocak kararları ile 2. Dünya Harbinden bu yana döviz gelirleri ile ilgili politikalar konusunda başarılı olamadığımız açıkça kabul edilmiş ve ülkelerimizin gittikçe büyüyen dış açıklarına bir çare olmak üze- re, yeni tedbirler paketi oluşturulmuştur.

25 Ocak kararları bir yandan iç ekonomide daha yoğun bir piyasa eko- nomisi düzeni kurmaya çalışırken diğer yandan evvelce uygulamaya konulan ihracatı teşvik tedbirlerini yeniden ele alması, onların kap- samını genişletmesi, uygulamalarını kolaylaştırması veya bastırması- mıştır. Bu tedbirlerin bu çerçevede içinde önemli bir başarı sağladığı kuşkusuz söylenebilir.

Ancak, 25 Ocak tedbirleri ile kurulmak istenen piyasa ekonomisi dü- zeninin gerçekleştirildiği özel müesseseler ve uygulamalar konusunda büyük gelişme kaydedildiğini söylemek güçtür.

Bir ülkede ihracat, bireysel ve soyut bir işlem olmayıp, o ülkenin bütün bireylerine ve yöneticilerine ait kolektif bir beceriler sis- teminin sonucudur.

Genel olarak ihracat iyi yürütüldüğü zaman hiç kimse sadece bunun kendi eseri olduğunu söyleyemediği gibi, yürütmeyi zaman da tek tek sorum- luların bulunup ortaya çıkarması istenmez. Bu durum ihracatla il- gili bütün aşamalarda ve konularda devamlı üstün başarı sağlanmasında ve bu başarıların birbirlerine eklenmesinin ne kadar hayati önem arzettiğini vurgulamaktadır.

Bugünkü uygulama şekliyle kuşkusuz teşvik tedbirleri kısa vadede ih- racatı arttırmada önemli teşvikler sağlamışlardır. Başka bir deyim- le, tedbirlerin kapsadığı sahalarda kapasite ve mali olanakları mü- sait olan girişimci bu tedbirlerden büyük ölçüde yararlanmaktadır.

Buna karşılık, orta ve uzun vadede bu tedbirlerin ömrü kesinlikle bilmeyenlerden tebliğlerin yayını sırasında hazır olmayan girişim- cilerin ihracat için yeni bir organizasyona ve yatırıma girip gir- memeleri son derece şüphelidir.

İç ekonomi ile dış ekonomiler arasında gerekli entegrasyon daha ila- ri aşamalarda gerçekleştirilmiş olsa ve piyasa ekonomisinin diğer müesseseleri de tam anlamıyla faaliyet göstermiş olsa idi, bu tere-

düster şimdî büyük ölçüde ortadan kalkmış olacak ve ihracat orta vadede kapsayan büyük bir hamle içine girmiş olacaktır.

Piyasa ekonomisine özel kurumlar ve uygulamalardan kasdettiğimiz rakip ülkeler ihracatçıların yıllardır yararlanıp da her nedense Türk ihracatçılarına bir türlü sağlanmayan olanaklardır. Bunlar şu şekilde özetlenebilir:

İHRACATÇI OLMAK SERBEST BİRAKILMALIDIR:

1- Bugün yıllarca iç ticaret yapan bir girişimcinin ihracatçı olması (12) den fazla gereksiz formalitenin yerine getirilmesine bağlıdır. Bunların sonuçlandırılması aylara bağlıdır. Bu formalitelerin görünen ve görünmeyen hiç bir yararı yoktur. İç ticarete başanlı olan girişimciyi korkutan bu formalitelerin kaldırılması başlı başına önemli bir teşvik faktörü olacaktır. Hatta bazı istisnai hvalde, Ticaret Odasına kayıt işlemlerinin, ihracatı takip eden belli bir süre içinde gerçekleştirilebileceği kabul edilerek tüccar olmayan bir kimse için bile ilk ihracat girişi simleri desteklenebilir.

İHRAC MALLARINDA RUHSAT GEREK YOKTUR:

2- Halen yüzlerce malın ihracatı yasak veya çeşitli mercilerin iznine

bağlıdır. Tek bir ihracata izin veren makam yerine 10-15 Bakanlık veya Kuruluş ihracat izni vermektedir, bu iznileri alt genel esaslar ve prensipler açıklanmış ve ilan edilmiş değildir. Çoğu halde ihracatçı bu mercilerin adres ve telefonlarını bulmak için dahî bir hayli uğraşmak zorundadır. İhracat millî savunma açısından sakıncalı olan mallar dışında bütün yasakların ve izinlerin kaldırılması ihracat seferberliği için zorunludur. Ayrıca Türkiye'nin kendi kendine yeterliliği düşünceleriyle ihracatın önlenmesi bir malda yeterliliği tehlikeye girecek korkusuyla ihracatın önlenmesi, evvelce kazanılan çözümlerin kaybolma yol açabilir. İhracatçı bazı mallarda hem ithalatçı, hem de ihracatçı olması olayı piyasaların fiyat farklılıklarının gerektirdiği bir özel durum olup önlenmesi lazımdır. Zira bu işlemlerin toplamanın net sonucuna bakmak suretiyle ancak, ulusal çıkarların nerede olduğu anlaşılabilir. Bu bakımdan Mardin'den Irak'a ihracat edip Edirne'den aynı malı Bulgaristan'dan ithal etmek karlı ise bu işlemleri önlememek lazımdır. Özellikle Transit ticaretinin fiilîleştiği yıllarda ortaya çıkan olanakların iyi değerlendirilme açısından da liberal bir ihracat politikası kabul etmek çok yararlı olacaktır.

İHRACATTAN ALINAN PRİMLER KALDIRILMALIDIR:

3- İhracatçıyı yoran 3. konu, ihracattan alınan bir nevi vergi durumu mündaki primlerin ihracatçının takip edemeyeceği bir sürat ve şekilde devamlı değiştirilmeğe olmaktadır.

Piyasa ekonomisi sistemini uygulayan, çok az ülkede rastlanan prim sistemi en kısa sürede kaldırılmalı ve bu primleri kurların gelecekteki seviyeleri içinde halletmeye çalışmalıdır.

VERGİ TALESİ, RAKİP ÜLKELERDEKİ SUBVANSİYON ORANLARINI KAPSAYACAK

BİR YAPIYA KAVUŞTURULMALIDIR:

- 4- Vergi tadesi sisteminin rakip ülkelerdeki uygulamaları aksettiren bir yapı ve elastikiyete kavuşturulması lazımdır. Bu amaçla, rakip ülkelerde ihracatta uygulanan vergi tadesi ve subvansiyonların dikkatle izlenmesi ve sisteme aksettirilmesi lazımdır.

DÖVİZ BORSASI KURULMALIDIR:

- 5- Sağlanan döviz kolaylıkları Türk ihracatçısına batıdaki rakiple-
rinin tüm avantajlarını henüz sağlayamamıştır:

Ihracatçı uzun vadede devamlı ayakta tutacak ve teşvik edecek ana kuruluş kuskusuz ihracatçıya elde ettiği dövizleri uluslararası fiyatlarından intikaliyi sağlayacak bir döviz borsasının Türkiye'de kurulmasıdır. Bu konuda en önemli engel Kamu Sektörünün ih-
tias olan dövizleri nereden ve nasıl sağlayacağı konusunda en-
dişeler veya sorunlarıdır. Burada bahis konusu olan, özel sektö-
rün sağladığı dövizlerin Kamu Sektörüne uluslararası fiyatların
altında intikali, yani özel Sektörün Kamu Sektörünü ucuz döviz
sağlayarak hâlâ desteklemeye devam edip etmeyeceğidir.

Sorum bir manâda ihracat teşviki olmaktan çıkarak özel sektörün
kamuya yardımı şeklinde dönüşmektedir ki batıda benzeri olmayan
bu durumun devamına asla müsaade edilmemesi lazımdır. Hiç olmaz-
sa Kamu Sektörü KİT'lerin yapacağı ihracat kanallarıyla ihtiyacı
olan dövizleri sağlamalı veya ihtiyacılarını herkes gibi döviz
piyasasından gerçek fiyatlarla sağlamaya başlamalıdır.

Döviz borsası başlangıçta Yunanistan'da olduğu gibi bankalar ara-
sı döviz piyasası şeklinde başlatılabilir ve daha sonra genişles-
tirilir.

Döviz borsası uygulamalarına paralel olarak Türk Lirasına dış
konvertibilite tanınmasına belli bir takvim içinde başlanmalı ve
1567 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmalıdır.

IHRACAT KREDİLERİ BUGÜN İÇİN YETERLİ DEĞİLDİR. DAHA RASYONEL UYGULAMA VE

UZMANLAŞMA İÇİN BANKA KURULMALIDIR:

- 6- Kredi kolaylıkları için döviz kolaylıkları ile ilgili aynı önerilerde
bulunmak güçtür. Zira ülkemizdeki enflasyon ekonomisinden müstakar
bir ekonomiye geçişin bir bedeli olarak banka faizleri geçici bir
süre için anormal derecede yüksektir. Bu yüksek faizler ihracat
olanakları zayıflayabildiğinden ihracat kredi faizlerinin belli
oranlarda subvansiyona tabi tutulması istikrara geçiş döneminin

en fonksiyonel ve en makul araçlarından birisi olmuştur.

Ayrıca son uygulama ile bir kaç istisna dışında çok dağınık ve karışık olan ihracat kredisi uygulamaları basitleştirilmiş ve kolaylaştırılmış, bazı hallerde belge aranılması usulü kaldırılmıştır. Bu sistem yerini aldığı eski uygulamalara göre, daha yaygın, daha ihracata dönük ve daha süratlidir.

Ancak, bu uygulamanın da, ediniilecek tecrübelerden yararlanılarak, şu yönlerde geliştirilmesi daha yararlı ve rasyonel olacaktır. ihracat işlemleri banka memurlarında para, banka, kambiyo, dış ticaret konularını uzman derecesinde özel bilgi yanında, teknik ve iyi bir hisan bilgisini de gerektirir. Bu durum, bankaların ihracat konusunda uzmanlaşmaları ile mümkündür. Halen ihracata tavassut eden bankalar bu gerekleri sadece %5-10 derecesinde yerine getirecek bir personel yapısına sahiptirler. Bu nedenle, TCMB'nin ihracat reeskontuna ayrılabileceği imkânlarla kısa, orta, uzun vadeli kontrolü ihracat kredileri veren özel bir ihracat bankası kurulmalıdır. İlerde DPT'nin ihracatı Teşvik Dairesi ile, bu banka arasında fonksiyonel ve daha yakın bir ilişkî sistemi geliştirilmelidir.

İHRACAT İŞLERİNDE TEK BAKANLIK YETKİLİ OLMALIDIR:

7- Raporun muhtelif bölümlerinde belirtildiği üzere, ihracat bireysel bir beceriden ziyade bir ekip çalışmasının kollektif bir sonucudur.

Bu açıdan ihracatta ilgili merciler arasında koordine ve daha süratli bir çalışma için bunların sayıları azaltılmalı ve iller düzeyinde merciler desantralize edilmelidir. Örneğin, ihracatta ilgili bütün kararlar Ankara'da tek bir bakanlıkta toplanmalı ve bu bakanlığın ihracat merkezlerinde tam yetkili büroları bulunmalıdır.

İhracatçı artık belge, veya tesccil mercilerine ve ruhsat almak için Ankara'ya gönderilmemeli ve aldığı ihracat teklif mektubu ile banka ve gümrüklere başvurarak ihracatını geliştirme olanağına kavuşturulmalıdır.

İHRACAT ARAŞTIRMALARI YETERLİDİR:

8- ihracat konusunda Türkiye'nin orta ve uzun vadede olanakları konusunda yeterli araştırma yapılmamış ve araştırmacı yetiştirilmemiştir.

İhracat işlerimiz son 30 yılda büyük ölçüde karanlıkta ve geleneksel usullerle yürütülmüştür. Buna karşılık, gazeteelere manşet olan haberlere göre, ihracatımız devamlı başarı gösteren bir sektör olarak kamu oyununa takdim edilmiştir. Halbuki Türkiye devamlı olarak ürettiği mallarda rakiplerine pazar, kapıran ve dünya ihracatı içinde payı azalan veya artış göstermeyen nadir ülkeler arasında kalmıştır. Bu durum ülkemizde ihracat işlerinin ekonomisi

biliminin son bulgularına göre yürütülmeliğini, ticari rakipler-
ve zamanında araştırılmadığını veya gariler bulunmadığını göster-
mektedir. Bu konuda ihracat faaliyetlerini değerlendirme aşısın-

dan bazı örnekler vermekte yarar vardır.

Bir ülkenin belli bir mal ihracatındaki başarısı en hatasız olarak
o malın dünya ihracat toplamında ülke payının yildan yıla seyri-
nı takibi ile ölçülebilir. Örneğin bir yıl dünya tütün ihracatında
500 ton ile 6,ci olan bir ülke müteakip yıl 600 ton ile 5.ci ol-
muşsa bir başarıdan söz edilebilir. Ülke payları uygulamada paza-
rın %'si olarak değerlendirilmekte, ayrıca söz konusu olan mala
olan talepteki (gelir artışı) değişiminde nazara alınmaktadır. Belli-
tildiği şekilde "ihracat payı (trade share)" analizi yapılmadan
ihracat bu yıl %5-10 arttı genel beyanları ile başarıyı işaret
etme kesinlikle yetersiz ve doğru değildir.

ihracat becerisinde kullanılan diğer bir yöntem, işçi ve malzeme
maliyetlerindeki artışların ülkelerarası karşılaştırılmasıdır.
Bu karşılaştırma yakın gelecekte hangi ülkelerin ihracat payları-
nın artacağını, hangilerinin ise rekâbet gücünü kaybedebileceğini
önceden işaret etmesi bakımından önemlidir.

Genel enflasyon oranlarının uluslararası karşılaştırmaları da bu
konuda sık sık kullanılmaktadır. Ülkemizde bu kabil değerlendirme-
lerin devamlı olarak yapıldığını söyleyecek durumda değiliz. Böy-
le değerlendirmeyle olsa idi zaten zamanında ihracatın gidişinde-
ki yavaşlık görüldü ve önlemler de çoktan alınmış olurdu.

TAM YETKİLİ BİR TÜRK DİŞ SATIM ORGANİZASYONU VEYA OFİSİ KURULMALIDIR:

9-

ihracat malları pazarlaması son derece ayrıntılı bilgi toplama,
araştırma yapma ve disiplinli örgütlenmeyi gerektiren bir konu
olup, Diş İşleri ve Ticaret Bakanlıklarının bugünkü teşkilâtı

ile ihracat pazarlama işlerini yürütme olanağı artık kalmamıştır.
Bu Bakanlıklar ekonomik personelinin de yararlanarak Başbakanlı-
ğa bağlı olarak, bir Türkiye Diş Satım Organizasyonu kurulmalıdır.
(TÜDSO). TÜDSO, Japon ve Kore Diş Ticaret Organizasyonlarına ben-
zeyen bir yapıyı haiz olmalı ve benzer yetkilerle donatılmalıdır.
Eğitlikler nezdinde çalışan müşavir, atese uygulamasına TÜDSO'nun
faaliyete geçmesinden bir süre sonra tedricen son verilmelidir.

TÜDSO'nun diş teşkilâtı özel sektör ihracatçılarındın diş kuruluş-
ları gibi faaliyet göstermeli ve kesinlikle diplomat veya memur
statüsünü haiz olmamalıdır. Uygulamada TÜDSO kamu ve özel sek-
törün en büyük on ihracatçısının temsil edildiği bir Türkiye ih-
racat holdingi gibi çalışmalı ve ihracatın gerektirdiği her türlü
araştırma ve operasyonları yapmakla yetkili olmalıdır. Odalar,
ihracatçı KİT kuruluşları, özel sektör gönüllü kuruluşları,
TÜDSO bordunda temsil edilmelidirler.

TÜDSO yurt dışında özel bir şirket gibi faaliyet göstereceğinden
eğitliklerle hiç bir görev ve yetki ilişikisi bulunmamalıdır.
TÜDSO'nun kurulması şüphesiz firmaların diş temsilciliklerinin kal-
dırılması anlamında anlaşılmamalıdır. TÜDSO, firmaların diş satım
gayretlerini genel planda destekleme çalışmalarını üzerine alacaktır.

TÜDİSO önemli gördüğü dış ülkelerde temsilcilik veya büro açabilmeli, gerekirse bölge kuruluşları yoluna gidebilmelidir. Türkiye'nin yıllardır kaybettığı pazarların ele geçirilmesi ve dış ticaret açıklarının kapatılması için TÜDİSO personeli kamu ve özel sektörün benzeri kadrolarına göre en yüksek ücretleri almalıdır.

TÜDİSO tipi kuruluşlar klasik diplomatik atışma modeline nazaran bir çok ülkede son derece başarılı olmuşlar ve o ülkelerin dış satımlarında önemli paylara sahip olmuşlardır. Türkiye eski modelin uygulamasında anlaşılmasız bir tırtar göstererek bu tip kuruluşları denemekte çok gecikmiştir. İgerge piyasası ekonomisinin bütün kuralları işler hale getirilmeye çalışılırken TÜDİSO'nun sürekli faaliyete geçirilmesi ve iç talebin hudutlarında sıkıntı çekmekte olan sanayicimize yeni ufuklar açılması lazımdır.

KAMBIYO VE DİŞ TİCARET FORMALİTELERİ BASİTLEŞTİRİLMELİDİR:

10- Kambiyo ve dış ticaret rejiminin çok ayrıntılara giden formaliteleri bir çok girişimcinin ihracata girmesini önlemiş ve bu yüzden de bir çok pazarlar kaybedilmiştir.

Kambiyo ve dış ticaret rejimi kararnamelelerinde ihracatçıya muhaması yerine gümrük, banka, nakliyeciler, kambiyo ve ticaret odaları, ihracatçı birlikleri gibi çeşitli kuruluşlara muhatap hükümlerinin tek bir metin içinde nesri ihracatçının kendisine ait yükümlülüklerini saptama aşısından büyük müşkülât yaratmıştır. Piyasa ekonomisine ait ilkeler her yıl değişen bir nitelik göstermediğinden dış ticaret rejim kararlarının her yıl yenilenmesine gerek bulunmamaktadır.

Mercilerde ilgili formaliteler özel yazılarla kendilerine bildirilmeli, sadece ihracatçıyı ilgilendiren hususlar Resmi Gazetede yayımlanmalıdır. Ayrıca ihracatçıya ilişkin formaliteleri bast olarak açıklayan ve rehber niteliğinde broşürler hazırlanmalıdır.

SERBEST İHRACAT BÖLGELERİ KURULMASI GABUKLAŞTIRILMALIDIR:

11- Serbest ihracat bölgeleri gümrüksüz, dövizsiz ithalat, vergisiz imalat ve stoklama, serbestçe dışarı satışlarından halen mevcut ihracatı teşvik tedbirlerine nazaran daha süratli, daha kolay ve emniyetli bir mekanizmayı ilkeye kazandırabilmeliler.

Serbest bölgeler gerek yerli ve gerekse yabancı girişimciler için ucuz işgücü ve Türkiye'nin coğrafi konumunu avantajlarını değerlendirilmede hiç denememiş önemli bir teşvik unsuru da olabilir. Bu bölgelerin özellikle güney ve güney-doğu sınır bölgelerinde yapılması gelişmeye çok müsait ticaretini büyük ölçüde arttırabilir.

İHRACAT SİGORTASI BÜTÜN KAPSAMıyla ACELE İHDAS EDİLMELİDİR:

- 12- İhracat kredi sigortası bildirildiği üzere, süresinden başlayarak malın nihai alıcıya teslimi ve bedelinin alınmasına kadar geçen süre içinde ortaya çıkan muhtelif riskleri karşılar.

İhracat sigortası olmadan ne ihracatçı ne de bankaların emniyet içinde ve canla başla ihracatla ilgilenmeleri olanağı zayıftır. İhracatçının dış alıcının iflas, temerrüdü, malı almaktan vazgeçmesi, alıcının ülkesinde politik karışıklık çıkması, alıcı ülkenin borçlarını ertelemesi, alıcının ithal izninin iptali, kur değişiklikleri, v.s. gibi hallerde uğrayacağı zararlar sigorta tarafından karşılanması halinde yeni dünya pazarlarına cesaretle girmesi mümkündür.

TÜRKİYE İHRACAT İÇİN DİŞ ALICILARA KREDİ VERMEĞE BAŞLAMALIDIR:

- 13- Uluslararası piyasada belli oranda kredi açılmak suretiyle satılabilen sanayi mallarında Türkiye pazarı kaybetmemek için kredi verilmeye hazırlanmalıdır.

Halen gelişmekte olan ülkelerin üst gelir gruplarında bu uygulama-
malar başlamış bulunmaktadır. Kurulacak ihracat bankası kredile-
ri TL. ve döviz olarak düzenlenmeli ve bu banka Türk ihracatçı-
larının müşterilerine açtığı krediler için dünya borsalarından ser-
bestçe borçlanabilmelidir. İhracatçının açacağı krediler de kus-
kusuz ihracat sigortası kapsamına alınmalıdır.

Batı ülkeleri ihracatlarının teşvik amacıyla 1979 yılında 24 mil-
yar brüt, 10,8 milyar net ihracat kredisi vermişlerdir. Kümüle-
tif ihracat kredileri dünya bakiyesi 1979'da 100 milyar \$'ın üzeri-
tündedir.

TÜRKİYE DİŞ YARDIM VERMEYE HAZIRLANMALIDIR:

- 14- Türk mallarına bazı ülkeleri alıştırma bakımından ileri olduğu-
muz sanayi branşlarında ülkemiz burslar vermeye ve stajyerler
yettiştirmeye başlamalıdır. Bu kabil işkilerin artması, üzerinde
durulan sanayi kollarında belli ülkelere gelecekte önemli satış
imkanlarını bize kazandıracığından asla ihmal edilmemelidir.

Son İDA fonları yenilemesine Yugoslavya 20, Portekiz 7, Yunanis-
tan 6, Brezilya 50, Kore 3 milyar dolarlık bir kota ile katılmış-
lardır.

15- Kamu ve özel sektör resmi ve gönüllü kuruluşlarının ve büyük ihracatçı firma temsilcilerinin katıldığı bir ihracat konseyi kurulmalı, alınacak tedbirler ve ihracatın seyri bu konseyde her ay gözden geçirilmeli ve temenniler değerlendirilmelidir.

İhracata ilişkin olarak alınacak tedbirler uygulamaya konulmadan önce konseyde açıklanmalı ve ilgililerin görüşleri alınmalıdır.

Son söz olarak, ihracat türk ekonomisinin bundan sonraki aşamaların da son derece önemli bir faktör haline gelmiştir, ihracat istenilen ölçülerde artırılmazsa türk kalkınması devamlı duraklamalara maruz kalacak ve sağlayabildiği dış kaynaklar sayesinde belki mevcut düzeyini idame ettirebilecektir. Bu sıkıntılı durumu türk aydınlarına, tükeicisine ve üreticisine bütün olanaklarımızla duyurumuz lazımdır. Konu kamu uzmanlarının işi olmakla beraber, "HER ŞEY İHRACAT İÇİN" parolası artık dudaklarımızdan 5-10 sene düşmemelidir, diyebiliriz.

Burada zaman faktörüne ayrıca işaret etmekte yarar vardır. Ülkemiz Ortadoğunun yeniden önem kazandığı bu yılları iyi değerlendirmek için çok süratli hareket etme zorundadır. İhracat yönetiminde zamanında yapılmayan her türlü gayretin boşuna yapılmış olacağını unutmamalıyız.

